॥ ६ ॥ श्रीभगवतिभ्यो नमः ॥ सिंदूरपूरकरस्तयः करिशिरः क्रोडेकृपा
यादवी ॥ दावाग्निर्निचयंघबोधदिवसघोरंनमस्कुर्मोदयः ॥ मुक्तिस्त्रीकु
चकुंभकुंकुमरसैः श्रेयस्तरोर्यल्लवा प्रोल्लासः क्रमयोर्नखद्युतिनरः
पार्श्वघ्नोंयाजुवः ॥ १ ॥ अस्यार्थः ॥ पार्श्वघ्नोः श्रीपार्श्वनाथस्यक्रमयोः पा
दयोर्नखद्युतिनरः नखकांतिसमुद्दोवायुर्मान्यान्नरकुरु ॥ कथंभूतोन
खद्युतिनरः तेषः करिशिरः क्रोडेसिंदूरपूरकरः तथाएवकरीहस्तीतस्यशि
राक्रोडेः ॥ कुंभस्थलंतत्रसिंदूरपूरकरः ॥ सिंदूरयुजः नखद्युतिनरस्यरक्त
त्वात् सिंदूरपूरकरोपमाप्रभुनः ॥ कथंभूतः कषायाटवी ॥ दावाग्निनिचय
कषायाः क्रोधोदयस्तराकंत्रटवीत्रणेवेनंतत्रदावाग्निरनेचयः दावाग्नि
सघहसदृसप्रभुनः कथंभूतः प्रबोधदिवसघोरंनमस्कुर्योदयः प्रबोधोज्ञानंसए

वदिवसोदिनंतस्यघारंभे ॥ उदेयस्कुर्योदयसदृशः पुनः ॥ कथंभूतः मुक्तिस्त्रीकु
चकुंभकुंकुमरसः ॥ मुक्तिरेवस्त्रीतस्याः कुचावेवकुंभौतत्रकुंकुमरसः ॥ कुं
कुमप्रवलेपउल्यः ॥ मुक्तिस्त्रीवदनेकुंकुमरसइत्यपि पाठः ॥ पुनःकथंभू
तः श्रेयस्तरोर्यल्लवप्रोल्लासः श्रेयः कल्याणंमदेवतस्तरुःकल्पवृक्षस्तस्यल्लवामांभूत
नपत्राणांप्रोल्लासउक्रमः ॥ १ ॥ संतः संतुममप्रसन्नमनसोवांछांविचारेयु
ताः सतांमनः कमलानितत्परिमलंवांछाविलुब्धंतिवत् ॥ किंबाध्यंनयान
यादिगुणोस्त्यासांतत्तस्तेस्वयं ॥ कर्तारः पठनंनचेदयमसः घत्यर्थिना
तेनकिं ॥ २ ॥ अस्यार्थः ॥ अथकविः सज्जनपुरुषानघतिस्वविज्ञप्तीमाहसंत
सज्जनाममप्रसन्नमनसः संतुभवंतु ॥ किंविशिष्टाः वांछांविचारेयुताः ॥ वांछा
वाणीनांविचारेयुताः ॥ सावधानाः इयंकविवाणीसमीचीनां

सिंदूरप्रकरः
२

श्रुतिविचारविदः।यतयस्माद्कारणात्तत्रैनो जलंकमलानि।सकलेऽप्यादयंति
परंतत्परिमलंगंधवाताइवायवोवितन्वंति।विस्तारयंति।तथाचाहंएनंगुंथंस्व।
यिष्यामि।परंगुंथस्यविस्तारंसज्जनाकरिष्यंति।यतः।पद्मानिबोधयत्यर्कः।क
यानिकुरुतेकविः।तद्योरत्नंनमस्यंतः।संतस्तन्वंतितंकुणाः।१।वाग्रथवा
अनयावाग्व्यर्थनयाप्रार्थनयाकिंवाग्व्रयीत्रुनकोमपि।कुतः।यदिचेत्रासोम
मवाणीनामध्येगुणोत्रस्ति।तत्तस्तदातेसंतः।स्वमेवयथनंविस्तारंकर्तारः।क
रिष्यंति।यद्यस्मिन्नाम्नेकश्चिद्गुणोनविद्यते।तदासंतस्वयमेवममानथ
नांविनैवविस्तारंकरिष्यंति।अथचेत्तयदित्रासोममवाणीनामध्येगुणोनास्ति
तदातिनश्रथनेनकिंवाग्व्यितुनकिमपि।कथंनूतेनतेनयशःघत्यर्थिना।यश
सःघत्यर्थिनूतंस्यतेन।निर्गुणग्रथनेनघत्सुतःत्रयत्नेवनवतीस्याद्यावः।

२

२।त्रिवर्गसंसाधनमंतरेणपशोरिवायुर्विफलंनरस्यतत्राप्यधर्मंघवरंवदंति
नतंविनायज्ञवतोर्थकामौ।३।तथाचत्रयनव्यानांहितायधर्मेपिदेसमाहान्यो
भव्याःत्रिवर्गसंसाधनंत्रंतरेणनरस्यत्रायुरजीवितंयशोरिवविफलंनिफलंज्ञे
यं।यतःधर्मार्थकाममोक्षाणांत्रयेकोपिनविद्यते।त्रजागलस्तनस्येवनिफलं
तत्पजीवितं।इतितत्रापिपुनस्त्रिवर्गेधर्मंघवरंवदंति।श्रेष्ठंकथयंति।कुतः
यस्मान्नकारणात्तंधर्मंविनात्रर्थकामौननभवतः।येनपुंवेजन्मनिधर्मःकृतो
नभवति।तस्यैवत्रर्थकामौभवतः।नान्यस्य।त्रतत्कारणात्त्रिवर्गेश्रीसर्वज्ञएवो
तोधर्मःएवश्रेष्ठः।३।यःघाप्यहःघाप्यमिदंनरत्वंधर्मेनयत्नेनकरोतिमूढः।
चिंतामणिंयातयतिघमादान्न।धिग्घिग्घिमूढोमूर्षमुमानहदंहःघाप्यंदग्धनिर्दग्धतेऽत्रजन्मघाप्ययन्नेन

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

सिंदू० टी० ३

उद्यमेनधर्मेनकरोति।सपुमांस्तेसबंधेममहिंसाकष्टेन।लब्धांघांचिंतामणिं चिंतामणिरत्नंघ्रमादात्त्रक्ष्मेममूल्येयतिधिः।स्वर्णस्थालिंक्रियतिसरजःपादरेणवंबिभर्त्तीमीयुषेणवरकरिणंवाहयत्यैंधनारं।चिंतारत्नंविकरतिनराघायसोम्यायनार्थी।योऽघायगमयतिमुधामर्त्यजन्मघमत्तः।५। वर्ष्यात्रयमनुघधर्मस्यसर्वेकिल्तमादृयःसुमानघमतःसन्।पदविषयनिघविगाह्यरुयघमादवज्ञंगन्नः।सनऽघायंचत्रसीतिलकृवोजीवज्ञोनिघुनूमत्तजीवेनऽखेनमहिंताकष्टेनघाप्ययना।मर्त्यजन्ममनुघमंवंतन्मुधाकृया।श्रीजिनधर्मेविमानिफलंगमयतिसेसुमानस्वर्णस्थालेरजोधूलिंक्रियतिस्वर्णस्थालंवृत्यमर्त्यजन्मारजऽहृज्ञाघमादाःपुमंसमुमांमयीयुषेणअमृत्यनकृंत्वाघादसोवंवरणंघकालनाविधतेकरोति।मीयुषस्यविंछमांत्रयानिनं २

न्त्रजरामरत्वंस्थानंनूयादकालनाथैरधागमयतियुक्तंपुंमसमुमांनघवरुरिणंघ्रधांमहस्तिमेणधीनारं इंधनकाष्ठसमूहंवाहयति वस्तिनृगजघोरवेदिपसत्तिसोचामवति तेनइंधनामयनमयुक्तं पुनः सयुमांनवांयसोमावनार्थं कांकस्यउमायमिनिमित्तंचिंतामणिरत्नंकरात् हस्तान्नविकरतिविक्रियति यथामनोबांछनार्थं दायकस्य चिंतामणिरत्नस्यकाकउमायनार्थं विक्रेयणंअयुक्तं तथाधर्मसाधकेनमर्त्यजन्मनांघमादसेवनमयुक्तं ५ नेधनूरतरवंयंतिनुवनेयोन्मूल्यकल्पद्रुमं चिंतारत्नमपास्यकावशकलंस्वीकुर्वतेतेजनाः॥विक्रीयद्विरदंगिरींद्रसदृशांक्रीणंतितेरासभं चैलध्वंपरिकल्पधर्ममधमाधावंतिभोगाशया द्वर्ष्यात्रा येतुत्रसारतांविषयाणांकृतेधर्मत्यजंतितेमूढाएवेत्याह येत्रधामामहामूर्षाः पुरुषाःलब्धधर्मेपरिकल्पकल्पद्रुमाभोगाद्यविषयवांछयाधावंति वि

षयार्थंप्रवर्तते तेमूर्खानिवनेस्वगृहेशेफलंत्वनंकल्पद्रुमंकल्पद्रुकं धोन्मू
ल्यउत्खात्यधत्तूरतरुं धत्तूरतरुंवपंतिनिक्षारोपयंति पुनस्तेजफलंचिंतारत्नं चिं
तामणीरत्नंअणास्यदूरीकृत्यकाचशकलंकाचशकं स्वीकुर्वंतेगृह्णंति पुनस्तेज
फलं गिरींद्रसहशंपर्वतप्रायंकाचं विस्तरहस्तिनंविक्रीयएवंगर्दभंक्रीणंतिम
ल्येनगृह्णंति अत्रकल्पतरुसहशोधर्मः धत्तूरवृक्षसहशोभोगाः एवंसर्वत्रापि
नयः ६ अपारेसंसारेकथमपिसमासाद्यनृभवंमानुषंधर्मंयः कुर्याद्विषयसुख
व्यावर्तितः सुरुनपारावारिपवरमपत्यावपवहणं समुत्तीर्यमूर्खाणांमुपल
मुपलधुंपयंतेस ७ वस्या अथसुनर्भवेसधर्मसामग्र्याश्चोत्तमत्वमाह
यःसुमानविषयसुखव्यावर्तितः सन् विषयाणांकामभोगानांउन्मूलकस्यगं
धस्यशीतांशुसुखस्यतृष्णावांछा तयाव्यतिरिक्तोवा हितोवाकुलीकृतः सन्अपारे

DR BHAU DAJI MEMORIAL

अनंतेसंसारेकथमपिमहताकष्टेननृभवंमनुष्यजन्मसमासाद्यप्राप्यधर्मंनकु
र्वंति नकरोंति सयुमानपारावारिसमुद्रेमुरुनंनिमज्जनसन्पवरंउत्तमंपवह
णंपोतंअथवाव्यतिरिक्तानर्थक्यलंपाषाणंउपलधुंगृह्णंतिपवनंक
रोंति उद्यमंकरोंति कथंभूतःसः मूर्खाणांमुख्य मूर्खेषुरुद्धमूर्खः अत्रसंसारः स
मुद्रः धर्मःपवहणंविषवाःपाषाणसहशाःसुपनयः ७ अस्मिन्अर्थेएतान्सु
यदेवद्वारेणिकथयिष्यन्न इत्युपदेवाघोरेणाधरहतमाह नत्वंनीर्थंकरेगुरौ
जिनमतेसंघेचहिंसान्न॥स्तेयाब्रह्मपरिग्रहाल्लुपरमंक्रोधारीणांजयं॥सौ
जन्यंगुणिसंगमिंद्रियदमंदानंतपोभावनां॥वैराग्यंचकुरुष्वनिर्वृतिपदेयद्यस्ति
गंतुंमनः ८ यस्या नोघाणिनएवंपदितवनिर्वृतिपदेमोक्षेगंतुमनोऽस्ति तदा
त्वंतीर्थंकरेश्रीवीतरागेनत्वंपूजांकुरुष्व १ पुनर्गुरोधर्मंयदेवंकेनत्वंकुरु

रुध २ पुनर्जिनमते जिनशासनेमक्तिंकुरुध ३ पुनश्चतुर्विधसंघेभक्तिंकुरु
ध ४ पुनः हिंसा ५ नृत ६ स्तेय ७ ब्रह्म ८ परिग्रहा ९ ड्डायरमंकुरुध १० हिंस
जीववधः प्राणातिपातः अनृतंअप्रशस्तंमृषावादः स्तेयंचौर्यंचदत्तादानंअद
त्तवस्तुग्रहणं ३ अब्रह्ममैथुनंस्त्रीसेवा परिग्रहोधनधान्यादिनवविधः ए
एभ्यः उपरमंनिवर्तनंकुरुध पुनः क्रोधाद्यरीणा क्रोध १ मान २ माया ३ लोभ
४ रूपशत्रूणांशत्रूणांजयंकुरुध पुनः सोजन्यंसुजनत्वंसर्वजीवेषुमैत्री भा
वंकुरुध १४ पुनः गुणिसंगं गुणिनांगुणवतांमनुष्याणांसंगंसंगतिंकुरुध
१५ पुनः इंद्रियदमनं पंचेंद्रियाणांउपशमंकुरुध १६ पुनः दानंसुपात्रादिपं
चप्रकारंकुरुध १७ पुनस्तपोऽनशनमुनोदर्यादिबाह्यंअभ्यंतरंचषोडशविधं
कुरुध १८ पुनर्भावशुद्धंचित्तभावंकुरुध १९ पुनः वैराग्यंसंसारात्

५

भोगादिजन्यविरक्तभावंकुरुध २०॥८ अथयथोद्दिष्टस्यैवनिर्देशइतिवच
नात्तत्रमुक्तमेणद्वारगाथाविवरणेतिनत्रप्रथमंचतुर्विंशतेः श्रीतीर्थंकरनामकर्म
णोमाहात्म्यं पापंसुपर्णिडमीतिदलयतिव्यापादयतिदूरंपुण्यंसंविनुतेश्रियं
वितनुतेपुष्णातिनीरोगतांसौभाग्यंविदधातिपल्लवयतिधीर्तिंयशसेयशः स्व
र्गंयच्छतिनिर्वृतिंवरवयत्पूजार्हतांनिर्मिताविरचिता भोजन्यार्हतांजिननां
पूजानिर्मिताकृतासतीयापंसुंयतिदूरीकरोति पुनर्दुर्गतिनरकादिदुष्टगतिं
दलयतिनिवारयति पुनः अपमृत्युंकदलंव्यापादयतिविनाशयति पुनः पुण्यंधर्मं
संविनुतेइधिप्रापयति पुनः श्रियंलक्ष्मीवितनुतेविस्तारयति पुनः नीरोगतां
शरीरेआरोग्यंपुष्णातिपोषयति पुनः सौभाग्यंसर्वजनेषुश्लाघनीयतांविधा
तिकरोति पुनः धीर्तिंपल्लवयति उत्पादयति पुनर्यशः यशसेयशोविस्तारय

ति पुनः स्वर्गदिवंदेवपदवीयंयच्छतिदद्यात्पुनर्निर्वृतिंमुक्तिंरचयतिदद्याति ए
स्वर्गोत्तमस्यगृहांगणंसहचरीसाम्राज्यलक्ष्मीःश्रुतासौभाग्यादिगुणावलिर्विल
सतितिस्वेरंवपुर्वेश्मनिसंसारःसुतरःशिवंकरतलक्रोडेलुठत्यंजसा यःश्र
द्धासरत्नाजनंजिनपतेःपूजांविधत्तेजनः॥१॥वर्णिता पुनः श्रीजिनपूजायाःफल
माह योजनः श्रद्धानरत्नाजनंसमभ्यूह्यरुचिःतस्यानरःचतुरत्नातस्यनाजनं
स्थानंशुभभावनायुक्तःसन्जिनपतेः श्रीवीतरागस्यपूजांविधत्तेकरोति तस्यस्व
र्गःदेवलोकोगृहांगणंगृहस्यांगणावन्निकटेभवति पुनः श्रुतासौभाग्यादिगुणा
ज्यलक्ष्मीः राजऋद्धिस्तस्यसहचरीसार्थवर्तिनीभवति॥पुनर्वपुर्वेश्मनिवपुरेवस
शरीरमेववेश्मगृहंतस्मिन्सौभाग्यधैर्यवीर्यचातुर्यादिगुणनाम्नावलिःश्रेणिः स्वै
रंस्वेच्छयाविलसति॥आगत्यकिलासंतिष्ठतीत्यर्थः पुनःसंसारस्तुरःसुखेननी

यतइतिसुतरः सुखेनतरीतुंशक्योभवति पुनः शिवंमोक्षंक्रमेजसाशीघ्रंकरत
लक्रोडेहस्ततलमध्येलुठति॥हस्तगोचरेभवतीत्यर्थः अथोऽर्हतांपूजाकार्या
तत्रार्हताश्चतुर्विधाः नाम१ स्थापना२ द्रव्य३ भावभेदात्ततः नामजिणाजि
णाणोमागवणजिणायुगजिणंदव्वजिणाभाजदुजिणाजिणाजीवा॥भावजिणासम
वसरणत्था १॥ १० कदाचिन्मानंकःकुपितइवयस्यस्यमुखंविदूरेदधा
र्द्रचिकितमिवनम्रंत्यनुदिनंविरक्ताकांतेवत्यजतिकुगतिःसंगमुद्योनसं
वत्यनर्मसकृदिवजिनार्चांरचयतः ११ वर्णिता पूजायाःपत्रावमाह जि
नार्चांश्रीवीतरागस्यपूजांरचयतःकुर्वतः पुरुषस्यमानंकोमयंकदाचिन्नय
त्रिमुखंसन्मुखंनयतिनविलोकयति॥कइव कुपितइव यथाकश्चिन्मु
खंवितोकंरुक्षंभवति सद्यथानसन्मुखंनय[redacted]त्यर्थः पुनः दारिद्र्यं

दरिद्रत्वंत्रनुदिनं निरंतरंतस्यदूरेनश्यति दूरेयाति किमिवकिंतमिव
नयन्नीतिमिवपुनर्नरकादिकुगतिंतस्यसंगंसद्यःत्यजति मुंचतिकाश्व
विरक्ताकांताकुपितावेश्यास्त्रीरिव यथाविरक्तास्त्रीनेतुःसंगंत्यजति इ
त्यर्थः पुनरुदयत्रनुवयःयतोपेस्त्रयादिदृष्टिस्तत्रत्रन्यर्णसोमेनमुंच
ति॥नत्यजतिकश्वसुकृतिमित्रमिवअतोऽर्हतांपूजाकार्या ११ पुनः
श्रीजिनपूजाध्यामाहात्म्यमाह॥यःपुमान्जिनमर्चतिस्मिनस्तूरस्त्रीलोचनैः
सीर्चते यस्तंवंदतएकश्चस्त्रीजगत्सोऽहर्निशंवंद्यतेयस्तंस्तौतियश्चत्र
त्तदमनस्तोमेनसंस्तूयते॥यस्तंध्यायतिस्कृत्रकर्मनिधनः सध्यायतेयोगि
निः १२ वर्णयन् यःपुरुषंपुमांसः कृत्वाजिनं श्रीवीतरागंत्रर्चति॥पूजय
ति सपुरुषः स्मितसुरस्त्रीलोचनैः त्रर्च्यतेपूज्यते॥स्मितानिविकसितानि ७

निर्यानिसुरस्त्रीणांदेवांगनानांलोचनानिनेत्राणितैः देवलोकेदेवत्वेनोत्पन्नः
सदेवांगनानिर्विकसितनेत्रैः त्रर्च्यतेपूज्यतेसरागंत्रवलोक्यते इत्यर्थः
पुनर्यः पुमान्नरएकश्चएकवारंश्रीजिनंवंदतेसत्रहर्निशंदिवारात्रौत्रिजग
तांत्रिभुवनेनवंद्यते॥योजिनंवंदतेसत्रिजगद्वंद्योभवतीत्यर्थः पुनर्यःपु
मान्तंश्रीजिनंस्तौतिवर्णयति॥सपुमान्यस्तत्रयस्लोके त्रत्रदमनस्तोमेनद
मनानांइंद्राणांस्तोमेन समूहेनस्तूयते गुणस्तुत्याकृत्वावर्णते पुन
र्यः स्तंश्रीजिनंध्यायति पिंडस्थ १पदस्थ २रूपस्थ ३रूपातीत ४ भेदै
र्हृदिध्याननगोचरं करोति सपुमान् योगिनिर्योगीश्वरैर्महामुनिभिर्ध्यायते ध्या
नगोचरःक्रियते कथंभूतः सःस्कृत्रकर्मनिधनःस्कृत्रैरष्टौकर्मणांनिधनंविनाशोयेन सस्कृत्रकर्मनिधनः सिद्धावस्थांप्राप्तइत्यर्थः य

सिंरु०टी० ८ जाविधिस्कृतिएणनिसहीत्तिनित्ययायहणा तिन्तिवेवयणाणमंतिविहापूजा
इतहा त्रवच्छनियन्नावणंचेव १ इत्यादिगाथोक्तो ज्ञेयः १२ इतिपूजाया
प्रक्रमः अथस्वतुनिर्वृतगुरुनक्ति द्वारमाह त्रवद्यमुक्तंपथियःप्रवर्त
ते प्रवर्तयेत्सन्नजनंचनिःस्पृहः सएवसेव्यःस्वहितैषिणागुरुः स्वयंतरं
स्तारयितुंक्षमःपरं १३ यदिवा त्रात्महितवांछकेनपुरुषेणसएवगुरुःसेव्यः
सःकःयः त्रवद्यमुक्तेःपाप्रवर्त्तिनिपथिधर्ममार्गेस्वंप्रवर्त्तयेत्प्रवर्त्तयति चपुनः ज्ञि
न्नन्यजनंत्रयित्तस्मिन्नेवधर्ममार्गेप्रवर्त्तयति उपदेशद्वारेणइत्यर्थः कीदृशोगु
रुः निःस्पृहःपरिग्रहादिवांछारहितःसन् पुनर्यः स्वयंत्रात्मानंसंसारस
मुद्रांतरन्सन् परंत्रन्यंतारयितुंक्षमःसमर्थोभवति ततःस्वहितैषिणात्रात्महि ते
तवांछकेनगुरुरेषणसएवगुरुःसेव्यः इतिपरमार्थः १३ त्रथपुनरपिगुरुस्वे ८

नवालमाह विदलयतिकुबोधंबोधयत्यागमार्गंसुगतिकुगतिमार्गौपुण्यपा
पंव्यनक्ति त्रवगमयतिकृत्याकृत्यंचेदंगुरुर्योभवजलनिधियोत्तंविनाभवि
कश्चिन् १४ यदिवा नोत्रास्तंगुरुंविनान्यःकश्चिन्नभवजलनिधियोतःन
वःसंसारःसरावजलनिधिसमुद्रस्तत्रयोत्तइवयोत्तःसंसारसमुद्रकूनारणो
पवहणसमोनोगुरुंविनाऽन्यःकश्चिन्नास्ति तंकं योगुरुःकुबोधंकुत्सितज्ञानं
मिथ्यात्वंविदलयति पुनर्योगुरुः त्रागमार्थंनोसिद्धांतानांत्रर्थंबोधयति ज्ञापय पु
ति पुनर्योगुरुः पुनरपि त्रेरूपंचपापंचपुण्यपापे तद्वेधर्मार्थमैत्रिपिवनक्ति
प्रगटयति इदंपुण्यंइदंपापंइति कथंतेपुण्यपापेइत्याहसुगतिकुगतिमार्गौ सु
गतिश्चकुगतिश्चसुगतिकुगतीतयोर्मार्गौ पुण्यंदेवनरद्विसुगतिमार्गः पापंन
रकतिर्यक्रूपकुगतिमार्गः पुनर्योगुरुः कृत्याकृत्यमिदंत्रवगमयति कथं

योगंकृत्यंत्रयोगंपंत्रकृत्यं कृत्यंवत्रकृत्यंवकृत्याकृत्येतयोर्नेदोविवेकोविच
रस्तंङ्गायतियथाधर्हसीन्द्रयः महान्नास्तिकमतिः।केसीगणधरगुरुणाश्चति
वोधतत्वमार्गेस्थापितः १४ पुनः गुरुसेवायांफलमाह पितामाताभ्रातापिय
सहचरीसूनुनिवहः सुकृतस्वामीमाद्यन्नकरिनरश्रेष्ठ्यंकरः निमज्जंत
जंतुनरककुहरेरक्षितुमलं गुरुर्धर्मोधर्मोपकटनपरात्कोपिनपरः १५ वर्णवा
नरककुहरेनरकविवरमध्येनिमज्जंतंजंतुंपतंजीवंगुरोः परोऽन्यःकोपिरक्षि
तुंनत्रले कोपिनसमर्थः कथंपितराजनकोरक्षितुंनालं माताजननीनालं भ्रा
तासहोदरंनालं प्रीयात्यंतवल्लभासहचरीस्त्रीरक्षितुंनालंसूनुनिवहः सुत्रया
णेपिरक्षितुंनालं सुकृतंनामधेयंनालंसमर्थं स्वामीनायकोपिनालं किंभू
तः स्वामी माद्यत्करिनरश्रेष्ठ्यः माद्यंतोमदोन्मत्ताकरिणोगजाजनाः सुजटो

रश्रेष्ठ्यस्यसएवंविधोबलवानपिस्वामीरक्षितुंनालं पुनः परिकरः
भूतसेवकादिवर्गोपिनरकेपतंतंजीवंरक्षितुंनसमर्थः किंविशिष्टाद्गुरोःधर्मा
धर्मोपकटनपरात् यश्चधर्मंब्रूतेधर्मेचाधर्मोधर्मेपुण्यपापेतयोःप्रकटनेप्रकाशने
परस्मात्रेष्ठ्यः सःतस्माद्गुरुः धर्माधर्मौदावविदर्शयति ततश्चयः प्राणीधर्मंनो
करोति सनरकेनपतति किंतुसुगतिंजाएजवति यतः नरयगइगमणयकि
रथएकएनहएसिणारम्मा अमरविमाणंपतंत्रं आपरीयजोवेण १।१५
अथगुरोःआज्ञाफलमाहात्म्यमाह किंध्यानेनभवत्क्लेशविषयत्यागेस्व
योनिःकृतं पूर्णंज्ञानयात्रामिंद्रियदमैः पर्याप्तमात्मागमैः किंतेकंनव
ध्यानंकुरुगुरुस्त्रीत्यागुरोःशासनं सर्वेयेनविनाविनाथवत्तवस्त्वार्थ्यथा
लंगुणाः १।१६ वर्णवा नोजनाः गुरोःआज्ञांविनावेतध्यानंकृतं तर्हितेनथा

DR. BHAU DAJI

नेनकिंत्रयितुकिमपिफलं पुनः षड्रोकैयत्यागेनभवतु पूर्णजातं समस्तविषया
नांपरिहारेणापिनैकिमपिफलं पुनः गुरोः आज्ञांविनातपोनिः कृतं षष्ठाष्टम
दसमद्वादसादिषक्षमणसिंहनिः क्रीडितादिनिः तपोनिः कृतंसंपूर्णजातं
पुनः इंद्रियदमैःपंचेंद्रियाणांदमनैः कृत्वात्रसंपूर्णजातं पुनः आत्मागमैः
सूत्रसिद्धांतधर्मनेरपिपर्याप्तंसंपूर्णजातं तर्हिकिं॥ किंतुगुरुंत्यागंरिष्ट्वा
सल्लक्षत्रैधिकादरेणएकंगुरोः शासनंआज्ञांकुरु गुरोरेवाज्ञांशुद्धांपालय
किंभूतंगुरोः शासनंजगन्नासनंसंसारपरिभ्रमणवारकं भवोदधेरेकगुरोः शा
सनेनआज्ञयाविनोसिद्धिपिगुणाः पूर्वोक्ताध्यात्म्यः स्वाध्यायस्वस्वफलसा
धनायशक्तेनसमर्थानकिंतुनिः फलाइत्यर्थः किंवत्तविनावैद्यवत्तन्निर्मो
यकंसेनंजयसाधकंनमथागुरोरेवाज्ञांविनाक्रियानुष्ठानादिकंसर्वंनिः फलं

गोशालकजमालिकुलबालूकनिह्नवादिवत् १६ इतिगुरुक्रमः अथवतुरि
हैनेजिनमतस्यश्रेष्ठमाहात्म्यमाह नदेवंनादेवंनगुरुमेवंनगुरुं नधर्मं
नाधर्मंनगुणपरिणतिंनविगुणं नरुत्पंनारुत्पंनहितमहितंनापिनिपुणं
विलोकंतेलोकाजिनवचनचक्षुर्विरहिताः १७ यस्मा लोकाःजिनवचनमे
वचक्षुर्नेत्रंतेनरहिताः संतः एतानिवस्तूनिनविलोकंते॥ नयश्रुतिनजानं
तिइत्यर्थः॥ किंकिंनविलोकंतेदेवंसर्वज्ञोजितरागादिरित्यादिलक्षणोपेतं
कुदेवंनविलोकंतेपुनः शुद्धगुरुंशुद्धस्वरूपंकुगुरुंनजानंतीत्यर्थः
पुनः कुगुरुंपंचाचाररहितंउत्सूत्रप्ररूपकंनजानंति॥ पुनः॥ धर्मंअधर्मंन
जानंति॥ धर्माधर्मयोरंतरंनविदंतिइत्यर्थः पुनः गुणपरिणतंगुरोःपरिपूर्णं गु
णवंतंपुनर्विगुणंगुणरहितंचनिर्गुणंनजानंति गुणवंतंनिर्गुणंचशब्दोमेव

पश्यंति पुनः कृत्यकरणीयंकर्तुंयोग्यंवस्तुनजानंति पुनः अकृत्यंकर्तुमनु
चितंत्रयोग्यंचनजानंति कृत्याकृत्यविवेकंनजानंतीत्यर्थः पुनः निपुणंसर्व
तुर्यंसर्वातुर्यसम्यक्कृत्यथास्यात्तथाश्रात्म नोहितंशुभकारणंनजानंति पुनः
अहितंचअशुभकारणंचनजानंति जिनवचनश्रवणंविनाशुभाशुभयोरंत
रंनजानंति यतः सुद्धाजीणाइकरणं सुद्धाजीणाइयावगंजनयंपिजाणाइ
सुद्धाजंसेयंतंसमायरे १।१७ मानुष्यंविफलंवदंति कदयंवर्धयंतोयो
यो निर्मीणंगुणदोषभेदकलिंनीतिषामसंख्यानविनो ऊर्वीरंनरकांधकूपपत
नंमुक्तिंवृथाऊर्ध्वनो॥सार्वज्ञः समयोऽध्यारसमयोयेषांनकरणीतिथि। १८ यस्य
सार्वज्ञः सर्वज्ञप्रणीतः श्रीवीतरागदेवेनभाषितः समयः आगमोयेषांपुरुषाणां
करणीतिथि करणीगोचरेनजातो येनअकृतः वृथाः पंडितास्तेषांमनुष्याणांमा ११

नुष्यंमनुष्यजन्मविफलंवदंति: फलंवदंति लब्धमथस्वंकथयंति तेषां कदर्थं
चितंव्यर्थंनिरर्थकंसूत्रंवदंति।पुनस्तेषांश्रोत्रयोः करणियोर्निर्मीणांकरणंव
दानिः फलंवदंति पुनस्तेषां गुणानांदोषाणांचयोभेदोन्नंतरत्यफलानां
विचारणंचसंज्ञाविनोचक्षुर्षोत्तऊर्ध्वंवदंति पुनः नरकोपचंधकूपस्तुल्य
वल्लीवितानाच्छादितःकूपस्तत्रपतनंऊर्वीरंवारंवितुर्मुक्तिंकथयंति पुनस्ते
षांमुक्तिंऊर्ध्वंकथयंति जिनागमश्रवणंविनामुक्तिंमोक्षंनवाप्नुवंति अतः
श्रीजिनागमश्रवणमेवकर्तव्यं यावंविमाषिष्कृतंहिताय भवति किंतद्यः
श्रुणमिसनयणामणकुजासाहुणा पुफदांमश्रमिस्वाणा चमुरंगुलेणभूमिं
नहुवंजिश्रुणजिणाविति १ इतिज्ञात्वाश्रीजिनवचनस्यश्रवणंकर्तव्यं १८ यो
षंविषवल्लरंजवलनमवलिजलतः सोमवरं व्याघ्रंव्याघ्रवदनाद्रजंजु

सिंघ टीका १२

गवत् चिंतामणिरत्नलोष्टवत् ज्योत्स्नां रात्रौ कौमुदीं चंद्रकः ग्रीष्मजघर्मवत् समनुते कारुण्यपण्यापणो
जैनेंद्रमतं न मन्यदर्शनसमेयो धर्मतिमन्यते १९ वर्ण्या यो धर्मतिमूर्खः पुमान् जै
नेंद्रमतं श्रीजिनशासनं स मन्त्र्य न्यदर्शनसमं त्र्य न्यदर्शनमेयाधकवो द्वासंख्य
वैशेषिकजैमिनी कादिसमं सदृशं मन्यते गणयति समूर्खः पीयूषं त्र्य मृतं विषवत्
विषेणतुल्यं मनुते गणयति पुनर्जलं परमसीमलं पानीयं ज्वलनवत् त्र्य अग्नितु
ल्यं गणयति पुनस्तेजः मो उद्योतं नमस्तोमवत् त्र्य अंधकारपुंजवत् मन्यते पुनर्मित्र
सखायं त्र्य शत्रुवत् वैरादृशं मनुते जानाति पुनस्त्र्य पुष्पमालां भुजगवत् सर्प
तुल्यं गणयति पुनः चिंतामणिरत्नं लोष्टवत् पाषाणं सदृशं गणयति पुनः
स ज्योत्स्नां कौमुदीं चंद्रकः ग्रीष्मजघर्मवत् उष्णकालध्यानपवत् मनुते त्र्य
धीधिषणादिसमं जिनदर्शनं विषादिसदृशं न्यदर्शनं नीत्युपमयः किंबूते १२

जैनेंद्रमतं कारुण्यपण्यापणं दयास्वरूपक्रयाणकस्यहट्टं एवंमत्वा श्रीजिनमतमेव
गीकर्तव्यं १९ धर्मजागरत्वत्यं विघटयत्युत्थापयत्युत्थं मित्रेमत्सरमुच्छिनत्ति
कुनयंमन्यते मिथ्यामतिं वैराग्यं विस्तनोति पुष्णाति कृपां सुष्ठु नित्यं चयते
जैनंमतमर्चति पूजयति ध्यायत्यधीते कृती २० जिनमतप्रक्रमः वर्ण्या कृ
तीर्यः स्तुतः पठ्यते जैनेंद्रमतं श्रीजिनशासनं जिनोक्तप्रवचनं अर्चति पूजयति पु
नः घटयति विस्तारयति पुनर्ध्यायति चिंतयति पुनः अधीयते तत्तेधर्मजा
गरयति धर्मस्यजागरणं दीपनं करोति पुनः अघंपापं विघटयति दूरीकरोति
पुनः उत्थं उन्नतिं स्थापयति निवारयति पुनर्मत्सरं गुणिषु हेयभावं छिनत्ति
दयति विनाशयति पुनः कुनयं कुत्सितनयं न्यायं उच्छिनत्ति पुनः मिथ्या म
तिमपाकरोति कूटबुद्धिं विलोपं दूरीकरोति पुनः वैराग्यं विस्तनोति विस्तारयति

पुनः कषायदोषपुष्टितोषयति पुनः तृष्णास्पृहालोभमुक्तातिनिराकरोति श्र
र्थान्नियेन जिनमतमाराधितंतेनएता निकस्तनिकृतानिरस्तार्थः २० रत्ना
नामिवरोहणक्षितिधरः रंतारकाणामिव स्वर्गः कल्पमहीरुहामिवसरः पंके
रुहाणामिव पाथोधिः पयसांश्रीवीरमहसांस्थानंगुणानामसावित्यालोक्य
विख्यतांजगतः संघस्यपूजाविधिः २१ कृत्वा अथवतुर्विधैःसंघस्यमहि
मानमाह नोजनाः इत्यालोक्यइतिविचार्यनगतः पूज्यस्यसंघस्यपूजावि
धिर्विरचितांक्रियतां॥ इतीतिकिंयतः स्त्रसौसंघः साधुसाध्वीश्रावकश्रा
कारूपश्चतुर्विधसंघः सर्वगुणानांज्ञानेनदर्शनचारित्रविनयहीनांस्थानी
यः कःकेषामिवरोहणक्षितिधरःरोहणश्चासौक्षितिधरश्चपर्वतश्चरत्ना
नामिव यथारोहणक्षितिधरस्तेषांरत्नानां स्थानं तथेत्यर्थः पुनः रत्नाकरो जलनिधिः

निवासः

१३

णामिव पुनर्यथा स्वर्गःकल्पमहीरुहांकल्पवृक्षाणांस्थानंतथेत्यर्थः पुनर्यथा
सरस्तटागः पंकेरुहाणांकमलानांस्थानंतथा पुनर्यथापाथोधिःसमुद्रः
पयसांयथानियानंस्थानंतथाकिंभूतानांपयसांइंदुमहसां इंदुवत्तमहोये
षांतानिइंदुमहांसितेषांइंदुवन्निर्मलानां अथवाश्रीवीरमहसांइतिवाप्या
वः यथाश्रीवीरोमहसांस्थानं तथासोसंघोगुणानांस्थानंएवंश्रीचतुर्विध
संघः सर्वगुणानांस्थानं इतिज्ञात्वाश्रीसंघस्यनक्तिः कार्या २२ यःसंसारनि
रासलालसमतिर्मुक्तयर्थमुत्तिष्ठते यंतीर्थंकृद्यंतिपावनतयायेनास्तिनाम्न
समः यस्मैनतीर्थपतिर्नमस्तिसतांयस्मान्नुनंजायते स्फूर्तिर्यस्यपरावसंतिव
गुणायस्मिन्नसंघोर्चितां २२ वर्त्या नोजनवानवद्भिःसेःश्रीचतुर्विधसंघोत्र
र्चितोपूज्यतां सःकःयःसंघाःसंसारनिरासलालसमतिंसन्संसारस्यनिरासे

देव

सिं ६० टी० १४

निराकरणं। त्यागेलालसाऽऽकांक्षायस्याः साऽईत्श्री मत्निर्वृतिर्यस्यसईहजः सनसु
स्थंसुक्तिसाधनार्थंउनिष्टेसावधानोभवति पुनर्यंसंघंपावनतयाप्रवित्रत्वे
नतीर्थंभूतंकथयंति पुनर्येनसंघेनसमः सदृशोऽन्यः कोपिनास्ति पुनर्यंसं
घात्तीर्थपतिस्तीर्थंकरः स्वयंनमस्यति नमस्कारंकरोति वृथानावस्तु
श्रमोतिछद्मेति नणमान्यंपुनर्यस्मान्संघात्सतांसज्जनानांभुजंकल्याणं
जायतिउत्पद्यते पुनर्यस्यसंघस्यस्फूर्तिर्महिमाहंपराङ्मुखावर्तते पु
नर्यंसंघेगुणागां जीर्यंधैर्यादयः मूलगुणोत्तरगुणाश्रवसंतिसिद्धंति
२२ लक्ष्मीस्तंस्वयमभ्येतिरजसाकीर्तिस्तांत्रिजगतिधीतिस्तंनतिमतिः घ
यत्तेतंलब्धुमुत्कंठिताश्रीःस्वंश्रीसंपरिरंभुमिछतिमुक्तिस्तमालोकते
यः संघगुणराशिकेलिसदनंश्रेयोरुचिःसेवते २३ वृथा यःप्रमानश्रेयोरु १४

वा

विःसनश्रेयसिकल्याणेधर्मेवारुचिरस्तिधीयस्यसश्रेयोरुचिः ईदृशः सनश्रीसं
घंसेवतेतंपुरुषंलक्ष्मीः संपत्तरसावेगेनस्वयमात्मानमाश्लेषुंपतिसन्मुखंमायाति स्व
पुनः कीर्तिस्तंपुरुषंश्लिंगतिश्लिंगनंददाति पुनः।। धीतिः स्नेहस्तंनजतेसे
वते पुनर्मतिः बुद्धिः उत्कंठतयाऽत्सकातया कृत्वा तंनरंलब्धंप्राप्तुंयतते यत्न
करोति पुनः स्वंश्रीः स्वर्गलक्ष्मीस्तंमुक्तिवीरंवारंपरिरंभुंश्लिंगितुमिछति।पु
नर्मुक्तिर्मोहस्तंपुरुषंश्लोकतेपश्यति।किंविशिष्टगुणराशिकेलिसदनंगुण
समूहस्यक्रीडाग्रहंखंडात्वासंघः सेव्यः २३ यज्जन्मेः फलमर्हदादिपदवीसुख
रुपेः फलस्यवांछनंकृत्वेत्रिदशेंद्रतादिमुखवासंगिकंगीयते ज्ञात्वेंयन्म
हिमस्तुतीमदधतेवाचोपिवाचस्पते सांघेः सोवहरःपुनातुचरणन्यासैः सतांम
हिरं २४ यात्वा सश्रीसंघःचरणन्यासैः स्वयादस्यानेनःनत्वासतांसत्पुरुषाणां

साकमनुष्याणांमंदिरंगृहंपुनाउ पवित्रयतु सः कः यज्ञकेः यस्यसंघस्यनस्ते
ग्रहेत्यादियदधीतीर्थंकरादिपदवाच्यैर्मुख्यफलंवर्तते कृषेःक्षेत्रादेः क्षस्यवृधा
न्यवत्नाचक्रिवत्रिदशेोद्यतादिचक्रवर्तित्वंइंद्रपदत्वादिकंवघसंगादागतंफ
लंगौणयतेकथ्यते किंवत् कृषेःक्षेत्रादेर्धान्यवत् एलालादिवत्पु
नर्यन्महिमस्तुतेोयस्यसंघस्यप्रभावंवर्णनंवाचस्पतेरपिवाचोवाएषः कः किं
सामर्थ्यंनदधते नधारयंति किंविशिष्टः संघः अघहरः अघंपापंहरतियः सः अ
घहरः इतिज्ञात्वाश्रीसंघः स्वगृहेआरूयसम्यक्पूजनीयः २४ श्रीसंघकृत
मोऽजनि १ संघमक्षिप्रस्तावः अघहिंसानिषेधनसर्वसत्वेषुदयैवकृयतामि
त्याह क्रीडानूः सुकृतस्यकुः कृतरजः संहारकात्मानवो हन्यन्तेोर्व्यसनाग्निमे
घपटली संकेतनकुतीश्रियां निःश्रेणिस्त्रिदिवौकसः प्रियसखीमुक्तेः कुगत्यर्ग

ला सत्वेषुक्रियतां कृपैवनवउल्लोसेरत्नोघेः परेः २५ व्याख्या नोऽनघ्याः सत्वेषुजी
वेषुकृपाएवदयाएवक्रियतां परैरन्यैरनेघैः समस्तैः लोकैः कायकष्टकरणैः न
वृत्युपर्यंतांमाक्रियतामित्यर्थः कथंभूताकृपाएवसुकृतस्यपुण्यस्यनूः क्रीडास्था
नंपुनः कथंभूताः कृतरजोसंहारकात्मानः कृतंयापंतदेवकर्ममलंहेतुत्वा
त्तरजस्तस्यसंहारेसंहरणेवात्मावायुस्मृहृतुत्वाः पुनः कथंभूतः नवोद्भवत्ते
नवएवसंसारएवउदन्वान्निवोदन्वानसमूहस्तत्रनौका पुनकथंभूतोव्यसना
ग्निमेघपटली व्यसनानिकष्टान्येवघनायहेतुत्वात् अग्नयोवक्रूयस्तेषूमेघघट
त्वमिघघटासमांना पुनः किंभूतादिवौकसः निःश्रेणिः त्रिदिवस्वर्गेवउको
गृहंतस्यसार्थानामंक्रिं. पुनः कथंभूतामुक्तेर्घीय स्वसावत्तनवयस्या पुनकथं
भूताः कुगत्यर्गलाकुगतेः अर्गलाधारयतिघः इतिज्ञात्वाजीवेषुकृपाएवक्रियतां

२५ यदि गवां तोयेतरन्तिरणीयेद्युदयति द्योतीयांसमाद्धिर्यदि नजति तेऽस्यैक
चमपि यदि दूरीयीवं स्याऽपरिसकलस्यापि जगतः प्रसूते सत्त्वानां तदपि नबधे
कापि सकलं २६ वृष्या यदि गवा यायोणः तोये जलेन रति पुनर्यपितरणीः द्योतीयां
पश्चिमायां दिशि उदयति पुनः सद्धिः अग्नि प्रवेशं सीतलत्वं नजति सीतोनवति
पुनर्यदि रुचं विस्तमामीवं पृथवीमंगलं सकलस्यापि जगतो विश्वस्य उपरि नवेत्
तदपि सत्त्वानां बधे हिंसाकापि प्रयोजनं कालवैगुण्यं पुण्यं न प्रसूते नजनयति
२६ सकमलवनमनिवसरंनास्वदस्ता दमुतमुरगवक्त्रात्साधुवादं विवादान्
रुगपगममजीर्णान्नजीवितंकालकूटा दनिलपतिवधाद्यः प्राणिनांधर्मिछेत्
२७ वृष्या यः पुमान्प्राणिनांवधान्धर्मरक्षेत् एतेः सकासात् कमलवनंत्रिलय
तितथा नास्वदस्तात् सूर्यास्तमनान्वासरंत्रिलयति तथान्तरगवक्त्रान्तसर्प

मुखान्त्रमतंदीयुषंत्रिलयति पुनर्विवादान्त कलहान्साधुवादंकीर्तित्रिलयति
तथाऽजीर्णान्नरुगपगमरुग्रोगास्त्रयगमंविनाशंत्रिलयति पुनः कालकूटान्त
विषान्जीवितंप्राणधारकंत्रिलयति यः पुमान्जीवानांवधान्नप्राणीनिवर्तते
बांछेत् २७ आयुर्दीर्घतरंबपुर्वरतरंगोत्रंगरीयस्तरं विद्यांभूरितरंबलंबलतरंस
मित्रमुच्चैस्तरं आरोग्यंविगतांतरंत्रिजगतः श्लाघ्यत्वमस्येतरत्संसारंसुनिधिकरो
तिसकलतरंचेतः कृपाद्यैतरं २८ वृष्या कृपयाऽन्यैत्रतरं मध्यंयस्मात्तदेहधारिणः
आयुर्जीवितंदीर्घतरंत्रधिकंकरोति तथावपुः शरीरंवरतरंत्रतिप्रधानं करोति
पुनर्गोत्रंनामकुलंबागरीयस्तरं त्रतिगरिष्ठंउच्चैर्गोत्रंकरोति पुनर्विद्यंनैपुण्यतरं
त्रतिप्रचुरंकरोति पुनर्बलंवीर्यबलतरंबाढ्यंकरोति तथास्वामित्वंप्रभुत्वं उ
च्चैस्तरंसर्वोत्कृष्टंकरोति तथाऽरोग्यंनीरोगत्वंविगतांतरंत्रंतररहितंनिरंतरंकरो

DR BHAU DA

क्ति॥तथा त्रिजगत स्त्रिभुवनस्य श्लाघनीयत्वं त्रैलोक्येतरंच चुरंकरोति त्रिभुवनमभिलक्ष्य
घतीतिथा संसारांबुनिधिं भवसमुद्रं तरंसमुत्तरीतुं च क्षुंकरोति दयासहितं चेतः
एतो निवस्तूनिकरोति उत्पादयति अतः कारणात्सर्वजीवेषुदयैव कर्तव्या अत्रमे
घरथरथरा क्षोरक्षांत हरिबलश्रीवरस्यचरक्षांतो बाव्य २० अहिंसायाः षट्क्रमोत्र
जति १ इत्यहिंसायाः षट्क्रमः ५ अथसत्यव्रतस्य पञ्चभावंपकटयति विश्वासायतनंवि
श्वासस्यानंदैवैः कृताराधनं मुक्तेः पथ्यदनंजलाग्निशमनंव्याघोरगस्तंभनंवाधेयः संव
ननंसमृद्धिजननंसौजन्यसंजीवनं॥कीर्तिकेलिवनंघनाकवचनंसत्यंवचः पावनं २१
वरिया नोभवयाः सत्यंवचोहितंशिवंवचनंवदतितिशेयः कथंभूतंसत्यंवचः विश्वासा
यतनंविश्वासस्यस्त्रायतनंस्थानं पुनः कथंभूतं देवैः सुरैः कृताराधनं कृतंत्राराधनं
सेवनंयस्यतत्पुनः मुक्तेः सिद्धेः पथिमार्गेऽग्निशमनंसंवलंतथाजालाग्निशमनंजला ९७

ग्नेः उग्रशामकं पुनः कथंभूतं व्याघोरगस्तंभनं॥व्याघ्राणांसिंहानांउरगाणांसर्पाणां
वस्तंभकारकं पुनः श्रेयसोमोक्षस्यकल्पद्रुसदृशंसंवननंबद्धीकरणं॥पुनः कथंभू
तं समृद्धिजननंसमृद्धिनांसंपदांसंपादकं॥पुनः॥कथंभूतं सौजन्यसंजीवनं॥सज्जन
तायाः संजीवनंसमुत्पादकं तथाकीर्तियोषायाः केलिवनंक्रीडावनं पुनः कथंभूतंप ५
वित्रवनंपवित्रयतिसमर्थंहिमोगदं पुनः कथंभूतं पावनंपवित्रकारकं इत्यर्थः २१
यशोयस्माज्जसीनवनिबनवन्हेरिवनंनिदानंडः खानां यद्वनिरुद्धाणांजन्तूनि
नयत्रस्थाछायानयइवनयः संजमकथा॥कथंचित्तमिथ्यावचनमनिधनेनमेतिमोन
३० वरिया समतिमानुबुद्धिमोनु कथंचित् कठिपयतिनिमावचनंत्रसत्यवचनं
नत्रनिधनेनजल्पति॥ततकियस्मान्मिथ्यावचनायशः कीर्तिनसीनयति विनश्यति
कस्माद्विभिव वनयङ्गेदीघातेवनमिव॥यथाहावानस्तावनंनसीनवति॥तथा

सुनर्थेम्मिथ्यावचनं छः खानां निदानंकारणं केषांकिमिव अवनिरुहाणांरङ्कु
णांजलमिव यथाजलंरङ्कुराणांकारणंतथा पुनर्यत्रमिथ्यावचनेतयः संयमकथातप
श्चारित्रयोर्वात्रोपिनकस्मिन्नकेव अतपेसत्यनिषेवाया एव यथातापेबायान।
स्यात् तथा ३० पुनः अस्मात्स्ववचनस्यदोषात्मद असत्यमप्रत्ययमूलकारणं उ
वासनासद्मसमृद्धिवारणं विपन्निदानंपरवंचनेर्जितं कृतापराधकृतिभिर्विवर्जितं॥
३१ वर्ज्या इतिकारणात्कृतिभिः पंडितैः असत्यंकूटं विशेषेणैवर्जितंपरिकर्तं
यतोऽसत्यंअप्रत्ययमूलकारणं॥अविश्वासस्यमूलकारणंहेडः पुनः उवास
नायाः कुबुद्धेसद्मगृहं पुनः समृद्धिवारणंसमृद्धेर्हेत्वाः।वारणंनिराकरणं
पुनर्विपन्निदानंविपदांकष्टानांनिदानंकारणं।पुनः॥परंवंचनोर्जितं परेषांवंच
नेविषयेकारणेऊर्जितंबलिष्ठं पुनः कृतापराधः कृतोऽपराधोयेनतत्कृतापराधं

अतएवासत्यवर्जनमुक्तमाचारांगेऽप्रथमसूत्रेणाऽवदर्श्यते।तस्यानिर्जलमर्णवः स्थ
लमरिर्मित्रंकराः किंकराः कांतारंनगरंगिरिर्गृहमहिर्मित्यंमृगारिर्मृगः पानालंवि
लमस्त्रमुत्पलदलंव्यालः शृगालोविषं पीयूषंविषमंसमंचवचनंसत्यंवितंवक्ति यः
३२ वर्ज्या यःपुमान्सत्यंवितंसत्ययुक्तंवचोवचनंवक्तिब्रूतेतस्यपुंसोऽनिर्वृत्ति
सत्यवचनाद्वाजुलंस्यात्।तथाऽर्णवःसमुद्रःस्थलंस्यात्॥तथारिःशत्रुर्मित्रंस्यात्
पुनःकरेवाः किंकराःसेवकाश्चादेशकारिणःस्युः पुनः कांतारंअरण्यंनगरंस्या
त् तथागिरिः पर्वतोगृहंस्यात् पुनरहिःसर्पोमित्यंसदास्यात्तथामृगारिःसिंहो
मृगोहरिणइवस्यात्तथाऽस्त्रंशस्त्रंउत्पलदलंकमलपत्रंवास्यात्॥तथाव्यालो
दुष्टगजःशृगालइवस्यात्पुनर्विषंहालाहलंपीयूषंसुधामृतंस्यात्॥विषमंस्यात्
संकटंस्यात्समंसंपदुपंस्यात्।सत्यवचनादतंसत्यमेववक्तव्यं॥३२॥अत्रवसुरा

आर्यवतनारददृष्टांतः मिथ्यावचनचक्रमः ई अथ अन्यदत्तादानव्रतमाह तमनित्य
धनिमिं हिंस्तेयणीतेसमृद्धिस्तमनिसरतिकीर्तिर्मुक्तेतंनवार्तिःस्पृहयतिसुगति
स्तेनेकृतेदुर्गतिस्तंपरिहरतिविपत्तंयोनगच्छात्यदत्तं ३३ व्याख्या यःपुमान्अद
त्तंअदित्तादीयतेस्मेतद्यान्नपरवित्तंकिंचिद्दत्तवानगृह्णातितंपुरुषंसिद्धिर्मुक्तिरनित्य
धनिवांछति।पुनस्तंसमृद्धिश्चक्रित्वादिसंपद्दत्तेतथाकीर्तिर्यशस्तंअन्यनिसर
तिपरित्यागंकरोतिनवार्तिःसंसारपीडातंमुंचतेत्यजतितथासुगतिर्देवमनुष्यरूपांत
स्पृहयतिवांछतितथादुर्गतिर्नरकतिर्यक्रूपांतंपुरुषंनपश्यतिनेकृतेविपद
आपद्दत्तंपरिहरतित्यजतितंकंयोऽदत्तंनगृह्णातिं ३३ व्याख्या।मूलोपदत्तमुणम्
ह अत्रलोकेयदेकृतंसुकृतंकोमःकिमपिव्यःस्तुत्याश्लिष्टस्तस्मिन्नवस्तुनिकस्तद्
सीवकमलेविपत्तस्माद्दूरंव्रजतिरजनीवांदरमेणेविनीतंविधेवत्रिदिवनिवास
श्रीर्जितं३४ व्याख्या।यःपुमान्कृतःसुकृतेपुण्येऽभिलाषोयेनईदृशःसन्अन्य

स्तंपरकीयंकिमपिवस्तुनआदत्तेनगृह्णातितस्मिन्पुंसिसुभगश्रेणिःकल्याणपरंपरावस
तिनिवासंकरोतिकस्मिन्केवकमलेकमलंसीववसतितथापुनस्तस्मिंसुरुषान्नवियत्कथं
दूरंव्रजतिदूरेयातिकस्मात्केवश्चंवरमणेःसूर्यात्रजनीक्षयात्सूर्योऽतिदूरेव्रजतितथा
पुनस्त्रिदिवनिवयोःस्वर्गोऽपवर्गयोर्लक्ष्मीःश्रीस्तंभजतिसेवतेकैकेवविनीतंविधेवश्यं
विद्याविनीतंविनयान्वितंपुरुषंविद्यात्रागच्छति ३४ यस्मिन्दुर्नीतिकीर्तिर्धर्मेनिधनंसङ्गी
तसौख्यंनिधनंयोन्मीलद्बंधवंधनंविरचितस्निग्धाश्रयोद्योधनं दोर्दंडैकनिबंधनंकृत
सुगत्याश्लेषसंरोधनं।श्रीस्तस्यस्वधनंजिघृक्षतिनतद्धीमानस्तंधनं ३५ व्याख्या यस्मिंरे
केणाह धीमान्विद्वान्पुमान्नतमन्यदत्तंपरकीयंवस्तुनजिघृक्षतिग्रहीतुंनेच्छति त
त्किंयत्परदत्तंनिर्दुर्नीतिंकीर्तिर्धर्मेनिधनंस्यात् निर्वृतिंसुखंकीर्तिर्धर्मेयोर्निधनं विना
सोयेनतत्रतथासङ्गीसौख्यंनिधनंस्यात्तथाविनिर्गतंतेषांसङ्गीसौख्यंदीपरुधांसाध

नंहेतुस्यात् पुनः श्रोत्रीतत्र वधबंधनंवधोलकुटादिताडनंबंधनंरज्ज्वादिनाबंधः श्रोत्रं
लंत्रिशकटीभवंतिवधबंधनानियत्रतत्पुनर्विरचितंक्लिष्टाशयस्यापुण्यानिधायस्यत
द्रोधनंघ्राटनंयेनतत्। पुनर्दीर्घतरंयेकनिबंधनंदीर्घस्यस्यादरिद्र्यंएकंश्रेष्ठितीयंनिबं
धनंकारणं पुनः कृतसुगत्याश्लेषसंरोधनं कृतंहुगतिराश्लेषस्यश्रालिंगनस्यसंरोध
नंनिवारणंयेनतत् पुनः श्रोत्सर्पत्प्रसरत् वधनंमरणंयस्मात्ततत्तथा। इदृशंद
त्तंक्षीमानजिघृक्षति।२५ पुनरहृतदोषमाहपरजनमनः पीडाक्रीडाबनंवधनाव
नाभवनमवनिर्वापिवापहृताघनमंडलंकुगतिगमनेमार्गस्वर्गापवर्गपुरीर्गलंनि
यतमनुपादेयंस्तेयंमृणंहितकांक्षिणा।२६। वर्ज्या स्तेयप्रक्रमः नित्यंनिश्चितंहि
तकांक्षिणा हितमिच्छतामृणंपुरुषाणांस्तेयंचौर्यंचअनुपादेयंअग्राह्यंभवतिचत
त्तंअग्रहणीयंस्यात्। किंभूतंतत्परदत्तं परजनमनः पीडाक्रीडाबनंपरिचत्तेजनाअपरज २०

ना स्तेषांमनांसि चित्तानिजातेषांपीडाः बाधाः तस्याःक्रीडाबनंरमणोद्यानं पुनः
वधनावनाभवनंवधस्यहिंसायाः जायमाचिंतनंतस्यागृहं पुनः अवनिर्वापिवा
पहृताघनमंडलं अवनंवापिनीघसरणंद्यीत्वावापदृष्ट्वापहृसेवतेतावत्ती
तस्याःघनमंडलंमेघपटलं पुनः कुगतिगमनेमार्गेनिरुध्य पुनः स्वर्गापवर्गपुरा
र्गलं स्वर्गापवर्गावेवदेवलोकमोक्षौएवपुरनगरंतत्रअर्गलंपरिघः ३८इत्ये
यंहितकांक्षिणांमृणंग्रहणीयंस्यात् ३६ अत्रश्लोकमाहयाकथास्तेयप्रक्रमोऽजनि
३७ अथमैथुनमाहैत्यादेयमाह।दत्तस्तेनजगत्यकीर्तिपटहोगोत्रेमषीकूर्चिका
चारित्रस्यजलांजलिर्गुणगणारामस्यदावानलःसंकेतःसकलापदांश्रीवपुरद्वा
रिकपाटोदृढः शीलंयेननिजंविलुप्तमखिलत्रैलोक्यचूडामणि ३७ वर्ज्या यः
पुमान्कामार्तःकामयोद्विजः परस्त्रीपरमारीनत्यजति तेनपुंसाजगतिविश्वस्त्रकी

र्तिपदहोदत्तोवादित्तः॥निर्मलेगोत्रेस्वकीयवंशेमषीकूर्चकोदत्तः॥पुनश्चारित्रस्यदे
वविरतिरूपसंयमस्यजलांजलिर्दत्तः गुणनांगणेसमूहाएकत्रारामोवनंतस्य
दावानलोदग्निर्दत्तः पुनस्तेनसकलापदांसमस्तकष्टानांसंकेतोदत्तः॥निल न
स्थानंकथितंपुनस्तेनशिवपुरद्वारेमुक्तिनगरीद्वारेदृढः कपाटोदत्तः॥शीलर
हितस्यमुक्तिगमनायोगात्तावन्नरेतुशीलंतेननिजंविलुप्तमबलैत्रैलोक्यवि
तामणि। येननिजंशीलंविलुप्तंतेनरानिवस्त्रानिकृतानि ३७ पुनः॥शीलगु
णानवक्ति व्याघ्रव्यालजलाऽनिलाहिविपदस्तेषांव्रजंतिक्षयं कल्याणानिसमु
ल्लसंतिविबुधाःसान्निध्यमध्यासतेकीर्तिःस्फूर्तिमियर्तियास्पृपचयंधर्मस्त्रएष्यत्व
घं स्वर्निर्वाणसुखानिसंविदधतेयेशीलमाविभ्रते ३८ वर्षिया येनराःशीलं
ब्रह्मचर्यंत्रावित्रंतेधरंति तेषांपुंसांव्याघ्रव्यालानलाहिविपदःक्षयंयांति म

घ्रःपुसिंहःव्यालोऽष्टगजःसर्पोवाजलंपानीयंनदीसमुद्रोग्निरनलोवन्हिस्तेषां
विपदःकष्टानिनेतिःरत्नाविपदःक्षयंव्रजंतिक्षयंयांति पुनः कल्याणानिश्रेयांसि
समुल्लसंतिवृद्धिंप्राप्नुवंति पुनस्तेषांविबुधादेवाःसान्निध्यंसमध्यासतेसाहाय्येकुर्व
न्ति॥ पुनस्तेषांकीर्तिःस्फूर्तिमिष्यर्ति विस्तारंयाति पुनस्तेषांधर्मोदानादिविधि
रूपचयंवृद्धिंयास्यति पुनस्तेषांस्त्रघंपापंक्षयंयांति॥नाशंयाति पुनस्तेषां स्वर्निर्वा
णसुखानिस्वर्गापवर्गसुखानिसंविदधते समीपमायांति येशीलंबिभ्रते तेषांरत्ना
निभवंति ३८ हरतिकुलकलंकंकुरुतेपापंकंसुकृतमुपचिनोतिनिम्लाघ्यत्व
मातनोति नमयतिसुरवर्गंहंतिदुर्गोपसर्गं॥रचयतिस्वर्गमोक्षसौख्यं शीलं ३९ वर्षिया पुनः स्त्रुचिनिर्मलंशीलंब्रह्मव्रतंकुलस्यकलंकंमलिनतांहरति
नाशयति पुमःशीलंपापमेवपंकं कर्दमंक्षुपतिक्षिपति पुनः स्त्रुचिनिर्मलंस्त्र

हंसीलंसुकृतंपुण्यंनयचिनोति वर्द्धयति पुनः श्लाघांनांधवस्यतांत्रातनोति
विस्तारयति पुनः शीलंसुखर्गनमयतिदेवसमूहंनम्रीकरोतिपुनः।शीलंकु
पसर्गंनयतिवंहंतिपुनः। शीलंकैर्तिंसकीलंयथास्यान्नथा लीलयेवंहेलामात्रेण
स्वर्गमोक्षौस्वयंनिदधातीत्यर्थः३१। पुनः शीलात्रहलोकेपिकष्टानिर्यांनीत्या
हृतोयत्पनिरग्निर्जलंस्थिरंविधत्तेशीलंपरलोकेपिसारंगतिव्यालोग्न्यंतियंवतोप्युपलति
ष्ठेडोपिपीयूषतिविघ्नोप्युत्सवतिप्रियंस्थिरंक्रीडातडागोत्पद्यं नाथोपिस्व
गृहंत्यक्त्वापिनृणांशीलंप्रभावाद्भवं ४०वर्णयन्। अथ सप्तमंक्रमः।नृणांमनुष्या
णांभवंनिश्चितंशीलंप्रभावात्रग्निरपितोयतितोयमिवावरति जलवत्शीत
लंस्यात्तथाग्न्हिरपिसर्पोपिस्रजंस्वकृत्रवपुष्पमालाइवन्नश्वरति।पुनः
शीलंप्रभावात्व्याघ्रोपिसिंहोपिसारंगति सारंगइवहरिणइवाचरति पुनर्व्यालोपि

BHAU DAJI MEMORIAL

कुद्धमजोपिवंश्यतिस्रग्वइवाचरतितथाविषमःपर्वतोपिउपलतिउपलइवाचरति सा
मान्यपाषाणइवाचरति पुनः स्फेडोपिविषमपीयूषइवाचरतिअमृतमिवकरती
त्यर्थः विघ्नोप्यंतरायोपिस्यादपिउत्सवतिउत्सवइवाचरति।विघ्नोप्युत्सवएवभवति
नचान्यत्किंचिदपिप्रियमिष्टियइवाचरति शत्रुरपिमित्रंप्रियइवाचरति शत्रुरपिप्रियंप्रभवति तथा
नृणांनाथोसमुद्रोपिक्रीडातडागतिखेलनसरइवाचरति।अटव्यपिनंदनवनमपिस्वग
हतिस्वगृहमिवाचरति।नृणांशीलप्रभावादेतासिद्धयोभवंति ४०।सुदर्शनयष्टि
कथा वंकचूलकथा रावणकथा सीलस्यषष्ठक्रमोस्रजतिइतिशीलषष्ठक्रमः ६ अ
थपरिग्रहदोषमाह कासुखंजनयन्नउदरंपूरयन्मधर्मद्रुमोन्मूलनं क्लेशयन्नीति
रूपाद्रुमकलिमलिनंविधुन्वईर्षयन् मर्यादातटमुद्धयन्मुहुमनोहंसप्रवासंदि
शन् किंनलोकस्यकरः परिग्रहनदीपूरःप्रवर्द्धिगतः ४१ वर्णयन् परिग्रहाधर्मद्रुमो

त्रगटहरूप्यसुवर्णकुप्यद्विपदचतुःपदानांसंग्रहीमूर्छासएवनदीपूरसरित्प्रवाहःपरिग्रहसंग्रहःकथ्यतेसएवक्लेशकरःकष्टदायीनस्यात्तत्रापितुसादेव॥किंकुर्वन्नजडस्यपरिग्रहसंग्रहंकर्तुमुद्यस्यकालुष्यंक्लिष्टाध्यवसायत्वंजनयन्ननुस्यादत्यन्तमत्रन्यो॥पिनदीपूरंवहुःसन्जडस्यपानीयस्यकालुष्यंस्वाविलत्वंजनयति॥कलयोरेकंजडस्यजलस्यपुनःकिंकुर्वन्नीतिकृपाकृमाकमलिनीनीतिन्यायःकृपादयाकृमाकीतिःतापवकमलिन्यःनाःस्त्रियःनपीडयन्नत्रन्योपिनदीपूरःकमलिनीःपीडयति पुनःकिंकुर्वन्लोभनएवत्रंबुधिःसमुद्रस्तंवर्धयन्वृद्धिंनयन्नजहालादेतत्॥लोहोऽतिपुनःकिंकुर्वन्शुभ्रमनोहंसप्रवासंदिसन्॥शुभ्रेधर्मध्यानसहितेयन्मनस्तदेवहंसस्तस्यप्रवाह्ययदेशागमनंदिशन्नत्रान्योपिमहीपूरोहंसान्नडापयति ईदृशोमूर्छापरिग्रहःक्लेशकरःस्यात्॥ध१॥न्योपिपरिग्रहोयथाह क

२३

लहक्लनविंध्यः क्रोधरूक्षस्मयानं॥व्यसनभुजगरौरंध्रदेषदस्युघदोषः सुकृतवनदवानिर्मार्दवांभोदवायुर्नयनसलिनतुषारोऽस्पर्धेमर्थानुरागः ध२ सूक्ष्मा त्रत्यर्थंत्रयानुरागःपरिग्रहोपरिमूर्छारागः ईदृशोस्तिकथंनृतः कलौएवकलनीवास्लहस्तीतस्यविंध्योविंध्याचलः यथाविंध्याचलेकलनःक्रीडतितथाऽत्यर्थंत्रर्थानुरागोद्रव्यरागोकलहोनवलि तथाक्रोधरूक्षस्मयानं क्रोधरागवन्धुःपक्षीविरोधस्तस्यत्रमयानंघेतवनंगन्धुःत्रमउद्गनेरमतितमाक्रोधः पुनः व्यसनमेवकष्टमेवभुजगःसर्पोस्तस्यविलं पुनः देषएवदस्युश्चोरस्तस्यघदोषःसंध्यासमयःप्रदोषश्चोराणांचलंभवति तथासुकृतमेवपुण्यंवनंतस्यदावानिर्दवानलंपुनर्मार्दवांभोदवायुः मार्दवंमृदुत्वंकोमलत्वंतदेवत्रंभोदोमेघोयस्तत्रवायुः पुनर्नयोन्यायएवनलिनंकमलंतत्रतुषारइवतुषारोदिमंत्रत्यर्थंत्रयानुरागोलोभईदृशोस्तिश्रुतोमकर्तव्यः ध२ पुनरपिपरिग्रहदोषम

द्व घत्यर्थीपद्यमस्यमित्रमुधनेर्मोहस्यविश्रामभू: यापानांरुनिरायदंयहमसधानस्यलो
लावनं व्याक्षेपस्यनिधिर्मदस्यसहेव: शोकस्यहेतु: कलेः केलीवेश्मपरिग्रह: परिक्रतेर्योग्यो
विविक्तात्मनां ४३ वर्त्मा जोनमा: त्रयंपरिग्रहोमूर्छाधिकंविविक्तात्मनांविवेकवतांपुंसां
परिक्रते:परिहारस्यायोग्य: परिहर्तमुचित: कीदृश: यज्ञश्रमोपशमस्यदस्यर्थीऋतु: पु
न:त्रयुतेः त्रसंतोषस्यमित्रंसुकृत पुनर्मोहस्यमोहनीयकर्मणोविश्रामभू: विश्रामस्थ
नं पुन: पापानांत्रेष्ठमकर्मणोरवानिखानि: पुन: त्रापदांकष्टानांपदं त्रास्पदं पुन:च
सर्व्वानस्यत्रैतीर्थानस्यैव घथानस्यलीलावनं पुनर्व्याक्षेपस्य व्याकुलस्यनिधिर्निधानं॥
पुनर्मदस्याऽहंकारस्यसविवोमंत्री पुन: शोकस्यहेतुकारणं पुन: कले: कलहस्यकेली
विश्रमक्रीडागृहमित्यर्थ: ४३ वक्ष्मस्तृप्तिधैर्यैरिहयद्यानांनोनिरोनिधिस्तद्नोद
द्यनोघनैरपिधनैर्जेतुर्नसंतुष्यति नत्वेवंमनुतेविमुच्यविभवंनि:श्रेयसम्भवं यात्मात्मा २४

त्र

तदहंमुधैवविद्धुम्पिनांसिन्यंसिकिं ४४ वर्त्मा परिग्रहवक्रम: यद्यावक्रैरनि:घनै
रपिधनैः समिद्धैर्तृप्यतिपुमर्थयात्रंनोनिधि: समुद्र: त्रनोनिधिर्जेतैकलानतृप्यति
नद्रत्नयोवेनजंतु: धारणीवालुकावानद्यनैरपिवक्रनिर्घृनेर्द्रव्यै: रुलानसंतुष्यति
नसंतोषंधात्रोति।कथंनृलोमोदनद्यनोनिवृत्त: नपुन: जंतु:एवंमनुतेनजानाति यदयं
त्रात्माजी वोनि: श्रेयसम्मस्तेविभवंद्वयंविमुच्यस्त्वात्रसंभवं त्रपरंजन्मपरभवंयानि
तन्नस्मात्कारणात्तत्रहं मुधैवरथैवभूयांसिचक्षुरणिरोमांसियायानिकिमर्थंविदधामि
करोमिएवंनजानातिमत्रनंदराजाकथावाचाध धनंत्रथक्रोधजयार्थमुपदेशमाह
योमित्रंमधुनोविकारकरणेसंत्रासंयादनेसर्व्वस्यप्रतिविंबमंगवदनेसत्यंविवंसोदर
चेतन्यस्यनिषूदनेविधुतरो: सद्ब्रह्मचारीविरं सक्रोधः कुशलाभिलाषकुशलैर्नि
र्मूलमुन्मूल्यतां ४५ वर्त्मा नोलोका: कुशलाऽभिलाषकुशलै:त्रात्मन:श्रेयोवांछाच

नुरेमैरः सक्रोधः कोपोनिर्मूलंसमूलंयथास्यात्तथाऽनन्त्यतांऽछिद्यंतां सःकःयःक्रोधः विकारकरणेदिनादिविकारविधानेमकनोमयस्यमित्रंसुकृत्तपुनर्यःक्रोधःसंत्रासंपादनेनयजननेसर्व्वस्यप्रतिविंबंस्वस्यसदृशंपुनर्यःक्रोधोगेदहनेसरीरप्रज्वालनेसत्यविभोऽनेःसोदरःभ्रातापुनर्यःक्रोधश्चेतन्यस्यनिषूदनेविनाशनेविषतरोर्विषवृक्षस्यविरमतिउपशमंनयतिसद्भ्रचारीसाध्वी ४५ फलतिकल्पितेष्टेणीश्रेयसनयरंपरः प्रशमयशसोर्मोक्षसुखितयश्चरणद्रुमः यदिपुनरसौक्षमासहिंघकोपदहविर्नुजो नजनितसत्तेनस्मीनावंतस्यविफलोदयः ४५ वर्त्तिका तपश्चारित्ररूपएवद्रुमोवृक्षःमुक्तिमोक्षंफलतिनिष्पादयति कथंभूतःकलितश्रेयःश्रेणीश्रेयसनपरंपरःकलिताऽत्यादितात्रेयसांपुण्यानांकल्याणानांवाश्रेणिःराजिरेवयस्यसानांपुण्याणांपरंपरायंत्रिर्वेमसःपुनःकथंभूतःप्रशमयशसाऽयशमणवजलंतेनसिक्तःसेकंप्रापितःयदिपुनःपरंनुश्र

सौतपश्चरणद्रुमंघकोपदहविर्नुजःक्रोधवह्नेःयत्सत्तांसमीपंनजति श्रेयसितदानसौनावंसमरूपतांलभतेधात्रेति कथंभूतःविफलोदयःविगतःफलस्योदयोयस्यसफलोदयरहितः ४६ पुनःक्रोधदोषानाह संतापंतनुतेनिनतिविनयंसौहार्दमुच्छेदयतिसुहृद्गंजनयत्यवद्यवचनंसूतेविधत्तेकलिंकीर्तिंकृंतनिद्युमतिंवितरतिव्याहंतिपुण्योदयं दत्तेयःक्रुगसिंसहाहुश्चितोरोषःसदोषःसतां ४७ वर्त्तिका सरोषःक्रोधःसतांसत्पुरुषाणांहावुत्पन्नंकुचितोयोगेयस्तिकथंभूतःरोषःसदोषःअनेकदोषैःसहितःसःकःयोरोषःसंतापंचित्तोद्वेगंतनुतेविस्तारयतिपुनर्योरोषोविनयंविनयगुणंनिनतिविदारयतिसौहार्दंमित्रभावंउत्सादयतिविनाशयतिपुनर्यःउद्वेगंउद्भावंजनयतिन्यक्कवद्यवचनंन्यक्सत्यवचनंसूतेउत्पादयतिपुनर्यःकलिंकलहंविधत्तेकरोतिपुनर्योरोषःकीर्तिंयशःकृंतनिछिनत्तिपुनर्द्युमतिंऽछबुद्धिंवितरतिदत्तेपुनः

पुण्योदयंधर्मस्योदयंव्याहंतिविनाशयति पुनर्यः कुगतिं नरकतिर्यग्गतिंदत्तेसरोष
सतांहातुंउचितः ४७ योधर्मंदहति वृंमंवेदृश्वोन्मूलयतिनीतिलतांदंतीवेडकलं
विकंतुदइवक्लिष्टाकीर्तिंगणं स्वार्थंवायुरिवांबुदंविघटयसुत्रासयत्यापदं तृष्णां
वर्मइवोचितः कृतसत्यालोपः सकोपः कथं ४८ क्रोधप्रक्रमः वीक्ष्या सकोपः क्रोधः कथं
कोनायेमोचितः योगः स्यात्रयितुनकर्षमणुचितः संकः वः कोयोधर्मंश्रेयोदहति न
स्मीकरोति कः किमिव क्षोदावानलोद्रुममिव यथादावानलोद्रुमंदहति पुन
र्यानीतिंन्यायंउन्मूलयतिकः कामिव दंतीहस्तिलतामिव यथाहस्तीलता
मुन्मूलयति हरणंमनुष्याणांकीर्तिंक्लिष्नातिपीडयतिगमयति कंकमिव विधुंतुदो
राहुरिंदुकलांचंद्रलेखामिव पुनर्योरोषः स्वार्थंविघटयति कः कमिव वायुर्बुंबुदं
इवयथावायुर्मेघंघटयति पुनर्यः आपदंकष्टमुल्लासयति विस्तारयति कः कमि २६

वधर्मः ग्रीष्मस्तप्तामिव यथातप्तस्तृषांवर्द्धयति कथंभूतः कोपः कुतः कृपायालो
पेविनाशेयेनसः ४८ अथमानस्यदोषानाह। यस्मादविनयंतिविनेंद्रस्तरापन्नदी
नां यस्मिन्क्लिष्टाकीर्तिगुणग्रामनामापिनास्ति यश्चव्यापंवहतिवधधीधूम्य
क्रोधदावंतंमानाद्रिंपरिहरेत्पुरारोहमोचितमुनेः ४९ अथमायां नोमम्यशाणिनर्ज
वित्यहेतेः उचितावारकंसैणत्तनयोगपविनयविधानतंमानाद्रिंमानएवव्रहंका
रएव अद्रिस्तंव्रहंकारपर्वतंपरिहरतंत्यजमुंव नंकं यस्माद्मानाद्वेर्द्धसरातरीतुं
असकाअर्थम्लहीनो कष्टरूपनदीनोवितंतिः श्रेणिरविनयंतिघगदीनेवनिम्नगम
ध्यदेनदीनोवितंतिः द्राक्षुनंविति यस्मान्मायाशिक्षापिरुचितगुणग्रा
ममनामापिनास्ति गुणानांलवलेशोपिनपुनर्योहते :लोभमानाद्रिः क्रोधदावानलंव
हतिधर्मं कथंभूतोक्रोधदावंवधधीधूमायामत्वंहिंसबुद्धिधूमसमूहेनालीढं पुनः क

यंत्रन्तोऽपुरारोहं त्रारूढमसकंत्रथवाऽविनयवृत्तेः योगप्रायाऽपुरारोहं ४ए ज्ञाम
लानोऽजनविमलं नाडीविघटयन् किरन्ऽवीकूपांश्रूत्करमगणयन्नागम
श्रृणि॥त्रमून्नुर्वीस्थिरंविनयवनवीथीं दलयन् जनः कंनानर्थंजनयतिमदो धोद्विप
इव॥५नावर्द्धया न्नयोमानदोषानाह॥मदेनत्रहंकारेणत्रंधोमदांधोजनंकिंकिंत्रन
र्थंजनयतिनोत्पादयतित्रपितुसर्वंत्रनर्थंजनयति कइवद्विपइवमतंगजइव
यथामदांधोद्विपोत्रनर्थंनिषद्वंजनयति। किंकुर्वन् ज्ञामलिनांजनं ज्ञाम
वज्ञपज्ञमणवालानांगजबंधनंस्तंभंउन्मूलयन् पुनः किंकुर्वन्विमलमतिना
डांनिर्मलबुद्धिमेर्वनाडीबंधमरजंविघटयन् पुनः किंकुर्वन्ऽवीकूपांश्रूत्क
रंऽवीगेवऽर्वंवनमेवपांशुधूलिस्तस्याःउत्करंसमूहंकिरन्विक्षिपन् पुनः
त्रागमएवसिद्धांतएवर्थोणिः त्रंकुशस्तंत्रगणयन् त्रविचारयन्त्रवमानयन् २७

पुन र्मुर्वीपृथिव्यांस्वैरंस्वेच्छयात्रमन्विचरन् पुनर्विनयमयवीथीं विनयएवनयवीथीं
न्यायश्रेणीस्तांविदलयन् विध्वंसयन् त्रन्योपियोमदांधोहस्तीएतानिवस्तूनिनिरा
करोति ५० पुनरात्मवैचित्र्यावरणंविलुंपतिपयोबाहंमनस्वानिवघध्वंसेविनयं
मयस्यहिरिवघ्राणस्पर्शीजीवितं कीर्तिंकेसरीमतंगजइवोन्मूलयंस्तंजसामा
नोनीवऽपकारनिकरंहंतिनिर्वर्गत्रएणं ५१ वर्षीमानोत्यहंकारोक्तएणंपुंसांत्रि
र्गधर्मार्थकामरूपंहंतिनाशयति॥कःकमिवनीवःमनुष्यउपकारनिकरमिवापघातो
वज्ञपकारसमूहंहंति॥तथापुनःमानःवैचित्र्याचरणंयोग्याचारंविलुंपयतिस्फोट
यति कःकमिवमेघस्वान्वायुःपयोवाहमिव पुनर्मानेः घ्राणस्पर्शांघ्राणेनोवि
ध्वंत्रघ्राणादिकंविध्वंसंरूपंनयति कःकमिव त्रहिः सर्पोनीवितमिवयथासर्पो
जीवितं हरयं नयति पुनरंजसावेगेनकीर्तिंप्रोन्मूलयति। कःकमिव मतंगजोहस्ती

केरविणिकमलिनीघोन्मूलयति तद्वत् ५१ नवश्चाह मुञ्चतियः कृतसमस्तसमीहितार्थसंजीवनंविनयजीवितमंगराजा॥जात्यादिमोनविषजंविषमंविकारंतंमार्दवास्त्रसेननयस्वधांतिं ५२ वर्त्मिना येमानोऽगराजा घाणिवांविनयजीवितंविनयगुणरूपंजीवितंमुञ्चतिअकिंनलिकंयंनूतंविनयजीवितंकृतसमस्तसमीहितार्थसंजीवनंकृतंसमस्तामांसमीहितानांयांछितार्थानांसंजीवनंयेनतत्तंजात्यादिमानविषजंजातिलोकुलैश्वर्यवत्तरूपतपःश्रुतानांमानोऽहंकारएवंविधंतस्मात्तमुन्मूलयत्यनूंविषमंघोरंविकारंमार्दवास्त्रतरसेनशांतिंउपशामंनयस्वधापयमानत्यागेषारूपलिहश्लोकांतः॥५२॥मानपुनरुक्तमः कुशलजननवंध्यांसत्यसूर्यास्तसंध्यांकुगतियुवतिमालंमोहमातंगशालांद्यामकमलहिमानीऊर्ध्वंश्रीराजधानीं॥व्यसनसप्तसहायंदूरतोमुंचमायां ५३ वर्त्मिनोनम्यजनमायांकपटंदूरतोमुंचत्यज कर्षंजूतांमायांकु

पुनः

रु

श्रुतस्यशीलस्यजननेउपाद्दनेवंध्यांवंध्यास्त्रीरूपांपुनःसत्यमेवसूर्यस्तस्यास्तमनमसंध्यांतांपुनःकिंकुगतिरेवयुवतीस्तस्याःवरणमालांतांपुनःकिंमोहएवमातंगस्तस्यशालांवंधनस्थानंकिंभूतांद्यामएवउपद्यामएवकमलांनिषेहिमानीहिमसंततिःतांपुनःकिंऊर्ध्वंत्रासःअपकीर्तेःराजधानींनिवासनगरीतांपुनःकिंव्यसनानांकष्टानांज्ञातानिसहायांयस्याःसांतांदृढांमायांदूरतोमुंचत्यज ५३पुनरहोविधेयमायांविविधैसैन्यपायैर्यैरसयेवंचनमाचरंतितेवंचयंतित्रिदशवर्गंसुखानमहामोहसखाःस्मेव ५४ वर्त्मिनायेजनाएवंविधैर्नानाप्रकारैरुपायैर्मायांकपटंविधायकृत्वापरस्याप्यजनस्यवंचनंआचरंतिकुर्वंतितेजनाःमहामोहसखामहद्भिर्नयुक्ताःसंतःत्रिदशवर्गोसुखात्देवलोकमोक्षसुखात्स्वमेवभ्रमानमेवर्वंचयंतिविप्रतारयंति ५४ पुनर्मायादोषमाह मायामविश्वासविलासमंदिरंनराजयोगःकुरुतेय

नाशाय सोनर्थसार्थेनपतंतमीक्षतेयथा विडालोलकुटंपयःपिबन्॥५४॥ यथा वा
कुराजायेकुस्त्रिलोजनोधनाशायाद्रव्यस्यवांछयालोलेनमायांकुरुतेविदधाति
सजनःश्रेयसोऽनर्थसार्थंकथंसमूहंपतंतंन्यागछंतंनेक्षतेनालोकते कथं
यथाविडालोमार्जारःपयोदुग्धंपिबन्नुकुंदंडप्रहारंनेक्षतेनालोकते कथं
सूतंमायांश्रविश्वासस्यन्यूनतांनैःक्रीडागृहंमंदिरंज्ञात्वाजॉल्गत्वात् ५५
पुनराह सुभ्यूतारणपरायणमुक्तिहीनोयस्यादैवंकपटलंपरचित्तवृत्तेः जीयेस्तु
पन्नुवमवस्मिहाप्यकृत्वा नाप्रथ्यभोजनमिवामयमायतोतत् ५६ मायाक्रम
वर्णनं कपटेमायायांलंपटावांछायुक्तोचितवृत्तिमनोव्यापारोयस्यसतस्यपुरुषस्य
यत्याटवंचातुर्यंउक्तिहीनेनस्तसतिातत्स्याटवंश्रवश्यंनिश्चयेनन्यायतोन्यागा
मिकालेऽयशवंजयंचवंचकत्वान्नविधायनजीर्यतिनपरिणामंयातिकिंतुनश्य २७

विपाकेभवत्येव॥किमिवन्नपथ्यभोजनंश्रामयमिव यथाश्रपथ्यभोजनंजेमनंश्रा
मयंरोगंश्रकृत्वान्नायतोनजीर्यतिनयातिकथंनूनंपाश्वं मुग्धानांमूर्खाणांघतारले
वंचनेपरायणांतत्परं॥६॥श्रत्रश्रमस्तिनाशजीवेमहाबलदृष्टांतः श्राषाढभूतिरूपि
दृष्टांतः १२ मायाक्रमः श्रथलोभत्यागोपदेशमाह॥यद्यपिमिदंवीमंतिविकटंकू
मंतिदेशांतरं गाहंतेगहनंसमुद्रमतलंकेशांरुविंकुर्वतिसंवंतेरुपलंपतिंगजघट
संघट्टःसंचरं सर्वंतिप्रथनंभोधित्वियस्तोभविस्फूर्जितं ५७ वर्त्मानधमेनवि
तेनोधितान्त्रेथवाकृताधीबुद्धिर्येषांते ईदृशाःपुरुषाः यत्नंगांविषमांश्रवंचि
रणंपत्रयंतिन्यायंति पुनर्यंत विकटंविस्तीर्णदिशांतरंक्रमंतिश्रमंति पुनर्यंत गहनं
डयगाहंसमुद्रंगाहंतेउल्लंघयंति पुनर्यंत गजघटानांहस्तिसमूहानांसंघट्टेनकु
संचरंगंतुमशक्यंश्रथनंयुद्धंयुद्धंसर्वंतिगछंति॥तत्सर्वंलोभस्यविस्फूर्जितंलोभस्य
चेष्टितंजानीहिलोभवशादेतानिवस्तूनिकुर्वंतिश्रतःकारणात्लोभस्योज्झएव ५७

३०

पुनराह मूलमोहविषद्रुमस्यसुरुसांनोरासिकुंनोऽवः कोधाग्निररणिः घतापनर
णिपूच्छादनेतोयदः क्रीडासँपैकलेर्विवेकरत्नानि नः स्वर्नाणुराग्नन्दीसिंधुः कीर्ति
लताकलापकलनोलोभनः पराभूयतां ५८ वर्ण्या॥लोभनः परानयतोनिराकृयतांत
जतां मोहएवअज्ञानमेवविषद्रुमोविषतरुः तस्यमूलंजटारूपं मूलग्रहस्याज्ञ
हस्त्रिगत्वं पुनः कथंभूतोलोभनः सुकृतमेवपुण्यमेकोनोरासिः समुद्रस्तस्य क्षोभणे
कुंभोनवोऽगस्तिरिवपुनः क्रोधाग्निः अररणिः क्रोधएवअग्निस्तस्यअररणीकाष्ठउत्त
तिस्थानं पुनः घतापनघनररणिः सूर्यस्तस्याच्छादनेतोयदोमेघोऽज्ञपुनः कले
कलहस्यक्रीडासँपैलीलागृहं पुनः विवेकएवपुण्यापुण्यविचारएवअज्ञोचंद्र
एवस्तस्यस्वर्नाणुः राकाः पुनः आपन्नदीसिंधुः आपदःकल्पान्तेवनद्यस्तासांसिंधुः
समुद्रस्तासांस्थानरूपत्वात् पुनः किंकीर्तिरिवलतावल्लीतस्याः कलापः समूहस्त
स्यविनाशेकर्तृहोऽस्तिअगवः ईदृशोलोभोजीयतां ५८ पुनराह निःक्षोपधर्मवन

३०

दाहविच्छेदनमाणेडुः खेदघनस्यनिविक्षेपर्यादकीर्तिधेनोर्बंधनेबंधन समागमदीप्यमा
नेलोभानलेसत्तनलोभनतेगुणोघः॥५९॥वर्ण्या॥लोभनेएवमलोऽनिष्टःतस्मिन्लोभना
देगुणौघोह्रीनादिगुणानांऽघःसमूहः अलभनतांपतंगत्वंलभनतेपतंगवत्कृत्तिका
पंचूतोलोभनलेनिःक्षोपंसमस्तंधर्मएवनवनंतस्यदाहेनविच्छेदनमाणःविस्तारंप्राप्त
वन्तस्मिन्पुनः कथंभूतेऽघःसमूहएवअस्मरहायत्रसतस्मिन् पुनः कीं
भूतेविस्तर्यंतप्रसरन्प्रकीर्तिरेवधूर्योयस्मात्सतस्मिन् पुनः कथं बाढंप्रतिज्ञोप
नधनान्येवऽघंधनानिएधांसितेषांसमागमेनस्त्रीगमेनदीप्यमानोऽसंत
पहृतेहृदिधावनं तस्मिन्सर्वेगुणाःपतंगवत्भवंति ५९॥ संतोषेणलोभोनि
वार्यस्यादतः संतोषगुणमाह॥जातःकल्पतरुः पुरःसुरगवीतोषोप्रविलग्नहे चिंता
रत्नमुपस्थितंकरतलेप्राप्तोनिधिः संनिधिर्विश्वंवश्यमवश्यमेवसकलाःस्वर्गापवर्गश्रि
यः यस्संतोषमशेषदोषदहनध्वंसांबुदंविंदति ६० लोभनक्रमः वाक्या बेजनाः सं

नोषंतप्तानिरोधंविचेतेधरंतिनेषांपुरोऽग्रेकस्यतरूःकल्पवृक्षोजातःपतक्षोऽनूतःपुनस्तेषांगृहेश्रीरावीकामधेनुःप्रविष्टाग्रागतापुनस्तेषांकरतलेचिंतामणिस्तंभउपस्थितंस्रागतं पुनस्तेषांनिधानंभव्यस्यनिधिःसंनिधिंसमीपंपाप्तः पुनर्विभुजगतश्चबभूवुर्निश्चितंतेषांवश्यंजातुं पुनस्तेषांस्वर्गापवर्गश्रियः हस्तेलोकत्रयसंपदःस्खलनाःसुधायाःस्युःश्रांतःसंतोषएवकुंजःसुमनसकुवर्तिहसांतः अथसोजन्यविधानोपदेशमाह वरंहिमूर्द्धापणिःकुपितफणिनोवक्त्रकुहरेवरंबापान्नोक्षसदनलकुंडेविरचितः।।वरंघासग्रंतिसयदिजवरांतर्विनिहितोनजन्यंदौर्जन्यंनदपिविपदांसद्मविकृषो ६१ वीक्ष्य कुपितस्यफणिनःकुहरस्यसर्पस्यवक्त्रकुहरमुखविवरेपाणिर्हस्तःक्षिप्तोनिक्षिप्तः सन्वरंश्रेयान्पुनर्धीवदनेनैवप्रज्वलतत्रग्निकुंडेपातोविरचितःकृतोवरंश्रेष्ठः पुनः घासस्यकुंतस्यघांतेश्रगंजलहरांतःउदरमध्येक्षिप्तोवरंश्रेष्ठः तदपिविकृषोपंडितेनहोर्जन्यंपेशुन्यनजन्यंनकर्त्तव्यमेव किंभूतंदौर्जन्यंविपदांकृतानांसद्मगृहंस्थानमित्यर्थः अतःका ३१

रणात्सौजन्यमेवविधेयं ६१ पुनराह सौजन्यमेवविदधातियत्नाश्रयंस्वस्यश्रेयसंचविनयेचजनवृक्षंचदौर्जन्यमायुहसियत् कुमतेतदर्थयत्नाश्रयादूर्दौर्जन्यंपिशुनतांश्रयवाह सिधरसि तन्नथा ६२ वर्षा।सौजन्यमेवसज्जनतेषपुंसांयत्नाश्रयंकीर्तिसमूहंविदधातिकरोतिपुनःस्वश्रेयसंकल्याणंविदधातिपुनर्विभवंवश्यंविदधातिपुनर्भवकूपंसंसारकूपंमोक्षंविदधातितत्तोहेकुमतेकुतुयेयत्नतोदूर्ध्वं

ध्यानकर्थंभूताः संपदः अर्जिताः बलिष्टाः प्रबलाः तत्रदृष्टांतमाह सहजंस्वाभाविकंदृ
ढत्वंदौर्बल्यमपिद्योतते तुपुनः स्वयंसंभवाद्योफाजाताः स्यूलतापीनतापिनवरंन
श्रेष्ठा कथंभूताः ते संत्रायंतेऽनुरक्तमिष्यागामिकालेदुर्गतेर्मनंकथंभूताः स्यूलता
विपाकेपरिणामेऽत्यंतविरसाहरुणा दृ३ सौजन्यमाह सज्जनगुणमाह नखूतेपरदूषणंप
रगुणंवक्तुंस्वमिच्छन्नहं संतोषंवहतेपरर्द्धिषुपराबाधासुधत्तेस्वंस्वस्मा घांनकरोति
नोऽक्तिनयंनोविस्मुखंघयन्सुखेविधियमक्रमंमरचयत्येतच्चरित्रंसतां दृ४
र्पिया सुजनपक्रमः सतांसाधूनांसज्जनानांएतच्चरित्रंवेष्टितंएतदिति किंसज्जन ए
रदूषणंनखूते पुनर्वक्तुमपिनुछतेपिपरगुणंअन्यगुणंअन्वहंनिरंतरंवक्ति कथयति पु
नः परेषांऋद्धिषुसंपत्तिषु संतोषंअनभिलाषंअमत्सरंवहतेधत्तेपुनः पराबाधासुपर
पीडासुअसुखंनोकांक्षते पुनः स्वस्मा घांआत्मपापानांनकरोति पुनर्नेयं न्यायंनोऽक्तिनय
जति पुनरोविस्मयेऽप्यतानोस्त्रंघयति नातिक्रमति पुनरधिकंविहितंउक्तंवा भाषितंपिन

MEMORIAL

क्रमांक्रोधंनरचयति नकरोतिसतांएतत्चरित्रंवर्णयति दृ४॥ १४ अथगुणिसंगंवर्णयति ध
र्मेश्वस्तदयोयज्ञाच्युतनयोवित्तंयमनः पुमान् काममितिप्रतिमिस्तपःशमदयासत्यैःत्र
मिधीःश्रुतं वक्त्रालोकमलोचमश्चलमनाध्यानंचवांछत्यसौ यःसंगंगुणिनांविमुच्यवि
मतिःकल्याणमाकांक्षति दृ५ वर्षिणा योविमतिर्निबुद्धिर्गुणिनांगुणवतांमनुष्याणांसंगं
संसर्गंविमुच्यत्यक्त्वाकल्याणश्रेयःआकांक्षतिअसौविमतिपुमान्धर्मश्वस्तदयोगात् दया
निर्दयःसन्धर्मपुण्यंवांछति।पुनश्च्युतनयोगात्न्यायेत्र,न्यायाऽक्तनयः कीर्तिवां
छति पुनः शमः शमादीसन्वित्तंधनंवांछति पुनर्निर्गतिनिः प्रहारहितः सन्का
मंकर्तुंवांछति पुनः शमेनजयश्चमेनयश्चाक्षोरहितःपुमान्तपोवांछति पुनरल्पमे
धीस्तुच्छबुद्धिर्बुद्धिरहितः सन्श्रुतंशास्त्रंपठितुंवांछति॥पुनस्त्वोचनेनेत्ररहितः स
न्वस्तनांघटपटादीनांविलोकनंस्वस्यनेत्रांछति पुनश्चलमनाश्चलचित्तः सन्ध्यानंवांछ
ति तथागुणवतांसंगंविनाकेनाकल्याणंन दृ५ पुनः गुणिसंगंवर्णयति हरतिकुमतिंनि

तिर

सिं ७०दी०

३२

कु

त्तिमोहंकरोतिविवेकुलांवितरतिंसुतेनीतिंतनोतिविनीतत्वंप्रथयतियशोधर्मंचपोष
तिदुर्गतिंजनयत्तिनेणोकिंनोचीर्णंगुणोत्तमसंगमः ६६ वर्षा॥नरणांपुंसांगुणेसुत्तमाः
गुणोत्तमा स्तेषांसंगमो [redacted] किंत्रनीष्टंवांछितंनजनयति नकरोतित्रपिनुसमस्तमि [redacted] भी
जनयति गुणोत्तमसंगमःकुमतिंवुद्धिंहरतिदूरीकरोति [redacted]

[redacted]

[redacted] २३

पुन

[redacted] मोहंज्ञानंछिनत्तिविदारयति पुनर्विवेकित्वात्
त्वविद्वत्वंकरोति पुनरतिसंतोषंवितरतिंददातिपुनः नीतिं न्यायंसूतेजनयतिपुन [redacted]

विनयं॰ विस्तारयति॥

[redacted]र्द्धिमीततांतनोति पुनर्यदयः कीर्तिंप्रथयतिविस्तारय
ति पुनरूर्द्धमधत्तेधरति पुनर्द्युतिंनरकतिर्यगतिरूपांव्यपोहति स्फोटयतिएवंगुणोत्त
मसंगमः सर्वमनीहंजनयति हे पुनरहं लब्धुंबुद्धिकलापमापदमयाकर्तुंविहर्तुं
पथियायुंकीर्तिमसाधुतांविकृतिंविधुंधर्मसमासेवितुं रोद्धुंपापविपाकुमाकलयितुंस्वर्ग
पवर्गश्रियं चेत्सचितसमीहसेगुणवतांसंगंतदंगीकुरु ६७ यदिवा रेचित्तवेद्धिल
बुद्धिकलापंबुद्धिसमूहंलब्धुंप्राप्तुंसमीहसेवांछसि तत्तदा गुणिनांसंगंसंगंधिंगी संं
कुरुविधेहि पुनर्यदित्रायेदंविमंवत्रयाकर्तुंसमीहसे पुनर्यदिपथिन्यायमार्गंविहर्तुंवि
चरितुंवांछसि पुनः कीर्तिंयापुंवांछसि पुनरसाधुतांत्रासौजन्यंविधुंतिरस्कर्तुंसमी
हसे पुनर्यदिधर्मंपुण्यंसमासेवितुंसमीहसेपुनर्यदि पापविपाकंत्रासंकर्मरोद्धुंसम
हसे पुनः स्वर्गापवर्गश्रियंदेवलोकमोक्षलक्ष्मींत्राकलयितुंत्रानुभवितुंसमीहसेतद ३४

गुणवतांसंगंकुरु ६७ निर्गुणसंगमदोषमाह हिमतिमहिमांभोजेचंडानिलत्सुदृशांमुदे
हिरहनिदयतरामेकैमाजनिवचनिसमिधंनिकृमत्पद्मोकंदत्वनीनिलनासुखः किमनिलयताश्रेय
श्रेयःसन्निर्गुणसंगमः ६८ गुणिसंगमक्रमः सन्निर्गुणसंगमः किमपिश्रेयः कल्याणंत्रमिल
षेतिचेच्छतापुरुषेणकथंश्रेयः कथंत्राप्यतेणीयः कः योमहिमाणंममत्वमेवोभोजंकम
लंतस्मिन्हिमतिर्हिवाचरति तद्धि नाशकत्वात् पुनर्योनिर्गुणसंगमोदयएवधनधान्यंप
तापहरिरवोदयोमेघस्तत्रचंडानिलतिरश्चंडवायुरिवाचरति॥पुनर्दयाएव त्रणवाद
मएवत्रारामोवनंतत्रहिरदवद्रुजवद्वाचरति तदुन्मूलकत्वात् पुनर्यः कुमतिरेवकुद्या
लमेवकुमानत् गिरिस्तत्रवज्रवद्वाचरति तद्भेदकत्वात् पुनर्यः कुमतिरेवाग्निस्तत्रस
मिधंतिसमिद्धंधनंइवाचरतितत्प्रदहनत्वात् पुनर्योत्रनीलिनासुत्रन्यायवल्लीषुकंदइति
कंदोऽत्राचरति तन्मूलत्रूत्पत्वात्॥ इहयोनिर्गुणसंगमः श्रेयोवांछतापुरुषेणानश्रेयः
६९ अत्रगिरिस्तुकःपुरुषस्तुकोयोकथ्या मातापेकोपितापेकोमममनस्वयंकिणः त्रहंमुनि

निरवशेषं सर्वनीतोगवासिनां १ गवाक्षिनानांवत्सः शृणोतिशब्दंचराजन्हरिपुंगवानांघ्रतकोमे
तद्भवतापिहृदं संसर्गजादोषगुणाभवंति २ अथसंगक्रमः अथेंद्रियजयोपदेशमाह आत्म
नंकुपथेननिर्गमयितुंयःसकलाश्वावते कुत्साकुत्सविवेकजीवितहरीवः कृष्णसर्पायते यः
पुण्यद्रुमखंडखंडनविधौफूत्कुरायते तंलुब्धवतमुद्रमेंद्रियगणं जित्वाशुसंयुन
क्ष्व ६९ वृत्तिं हेसाधोतंइंद्रियगणंपंचेंद्रियसमूहंजित्वाविनिर्जित्यशुनंयुः शुनंसंयु
क्तोभवंतंकुपथेनकुत्सितमार्गेणइंद्रियगणःस्पर्शनरसनघ्राणचक्षुःश्रोत्रसमूहःआत्मानंस्वंकुपथेनकु
मार्गेणनिर्गमयितुं[illegible]कलाश्वावते उर्विनीतश्वइवरितिस्यकुमार्गेणनिर्गमयितुं
त्पुनर्यः इंद्रियगणःछंदंस्वकृत्यंकृत्वेतिविवेकएवविचारएवजीवितंजीवि
तव्यंतस्यहरेरिवएकःकृष्णसर्पायतेकृष्णसर्पइवाचरति पुनर्यः इंद्रियगणःपुण्यमेव
द्रुमास्तेषांखंडनेनस्वंडनेनरछेदनेनकुत्सितंकुत्वारायतेकुत्वारंइवाचरतिकथंभूतं
इंद्रियगणं लुब्धवतमुद्रं[illegible]घोलिनावतानांमुद्गमर्यादायेनसतं ६९ पुनराह घनिष्ठो

यन्निष्ठानयतिनबनिष्ठोविघटयत्यसत्येष्ठामतिमतपसिप्रेमसुतोविवेकस्योत्सेकंवि
हत्यतिस्नेहविपदंपदंतदोषाणांकरणिकुरंगंकुरुतेहो ७० वृत्तिं नोभवांतकरणं
नांइंद्रियगणंनिकुरंबसमूहंवशेकुरु वशंयतोनयत्यात्मायत्तंविधेहि सकियत्करणनि
कुरंबंघनिष्ठोमत्स्यंनिशांत्रवसानांकृत्यंनयतिप्रापयतिपुनर्यत्तनयनिष्ठोन्यायस्थितिवि
धत्तेस्नेहयतिपुनर्यत्तन्त्रंत्येघनाचरिषुमतिंसुहृदंश्राद्धंस्थापयतिपुनः श्रुतय
सिक्तविरतोधेमतनुतेस्नेहंकरोतिपुनर्यत्विवेकस्यकुत्साकुत्सितोविचारस्यहंसिकं उन्म
तत्वंविदलयतिविध्वंसयतिपुनर्यत्विपदांश्रापदांकछंतेतत्करणनिकुरंबंइंद्रिय
समूहंस्ववशेकुरु कथंभूतंतंनदोषाणांपदंस्थानं ७१ पुनराह धत्तांमौनमगारमुज्झतु
विधिरागंश्रमंश्रुस्यतोमस्तंतगणंरागमश्रममुपादत्तांतपस्तप्यतां श्रेयःपुंजनिकुंज
नंजनमहावातंनचेदिंद्रियव्रातंजेतुमवैमिनस्मनिहतंजानीतसर्वंतत्तः ७२ वृत्तिं हेस
धोजडाःमौनंधत्तांकुरुतां पुनः श्रागारंगहंत्यजंत्वनुत्पजंतु पुनर्विधिरागश्रमंसर्वोचारस्य

सिंह० टी० ३६

तुर्यं त्रन्यस्यतां कुर्वतु त्रंतर्गणंगच्छरासमध्येत्रस्तुत्रवतु पुनरणमग्रमंसिद्धांतपद्धतं ज्याव
सांत्रंगीकुरुतां पुनस्तापस्तप्यतांकरोतुपरंचेद्यदिइंद्रियवातंइंद्रियसमूहंजेतुंवशीकर्तुन
ऽवेति नजानाति तदासर्वंपूर्वोक्तंनष्टानंनस्मनिरर्थकांज्ञानंस्याज्जानीते कथंभूतांइंद्रिय
ब्रोतं श्रेयसांकल्याणानांपुंजएवनिकुंजंतस्यभंजनेमहावात्कूलसमानं ७१ पुनर्विशेष
माह धर्मध्वंसकरीणमत्यमरसावारीणामायत्पुद्या लंकमीणमत्यंमनिर्मितिकलापारीणमेकी
तनः सर्वज्ञीनमनात्मनीनमनया संतीनमिष्टयथाकामीनंकुमतांध्वनीनमजयन्तत्कौ
शमेकमाकू ७२ इंद्रियचक्रमः व्याख्या त्रज्ञाणंइंद्रियाणांउद्यंसमूहंत्रजयन्त्रव
शीकुर्वन्जनः त्रकेमनाकत्रकर्णेणनाकुन्नवति कथंभूतंत्रकौशं धर्मध्वंसकरीणं।
मुख्यःपुनः त्यन्तमरसंज्ञानसन्त्रावारीणं। त्रच्छादकं पुनः कथंभूतंत्रायदांकष्टानां
यथाकांविस्तारणेत्रलंकर्मकर्मठंसंपुनः किंत्रशर्मणांत्रकल्याणानांछः खानां
निर्मितीनिर्माणेकरणेकलापारीणंत्वतुरः संकिएकालोनिश्चयेनसर्वज्ञीनः सर्वज्ञनरु ३६

क्तंपुनः किंमत्रात्मनिहितोव्यनात्मनीनतंत्रात्मनोनिहितंत्रात्महितं पुनः किं
त्रनवेत्रन्यायऽत्यंतीनोत्रत्यंतगामी तंपुनः किंइहेहवस्तुनियथाकामंविछंदयावर्त
ते इतियथाकामीनंतं पुनः किंपुनः किंकुमतेकुत्सितमतेध्वंसीनः पांथसंइहइं
इंद्रियसमूहंत्रचंलसन त्रकेमनाएवभवति यतः कुरंगमातंगपतंगभृंगमीनहता
पंचभिरेवपंचभिः कः पमादीसकथंनवध्येत्यः सेवीपंचभिरेवपंच १ एतत्समस्तंभवति
एव यथलक्षीस्वभावमाह निमंगकलिनिमगेवनिनएनिवेवविलंबते चेतन्यंमहिरेवपुण्य
ति मदंभ्रमेवधमेधनां वाप्यंचपलेस्वंचतिदत्यालेवतरंगांमयपुत्रासंकुलरांगने
चकमलास्वेरंणरिचाम्रति ७३ यूथा कमलास्त्रीः निम्ननीचंगछतिकेवनिमग
इवनदीव यथानदीनीचंगछति पुनः त्रतिशयेनचेतन्यंज्ञानंविछंनतेविनाशय
ति केवनिद्रेव यथानिद्रात्रचेतन्यंकरोति पुमंसंस्त्रीमदंत्रहंकारंपुण्यतिपुरुष
ति केवमद्विरेव सुरेव यथामदिरामदंउन्मत्तांकरोति पुनः कमलात्रध्वांदस्त्र्य

धत्वं करोति केवधूम्यिवधूमसमइवयथाधूमोऽप्यंधंकरोति पुनः लक्ष्मीश्चाधत्यंच
वतिनजतिकेवचपलाइवविद्युदिव पुनः कमलात्लोऽउल्लासंनयति लोभनवांछा
वर्द्धयति केव दवज्वालाइवयथादवज्वालातृषांवर्द्धयति पुनः कमलास्वैरंस्वेच्छ
याएरिन्त्रामतिपुरिन्त्रमति केव कुलटांगनाइवअसतीस्त्रीइवयथाअसतीस्त्रीस्वै
छयाअन्यमतिसंक्रामतूएव ॥७३॥अथलक्ष्मीदोषानाह।दर्पाद्याःस्पृहयंतिनस्करागणामुह्यंतिम
मीलुब्धोगृह्णंतिछलमाकलय्यक्षतनुकृतस्मीकरोतिकरणात्श्रेयः स्रावयतिहितो
विनिहितंयत्कोहरंतेहवाराक्षोक्षितास्तेनयंतिनिधनंधिगवक्रधीमंथनं ७४ वर्त्त्वा
धमंद्रव्यंधिगस्त्रस्कधिकृतिनस्तंमन निंद्यो किंनृतंवक्रधीनत्व ऊँवहवइच्छंति
कथंदायाहागीविणःस्पृहयंतिगृहीतुंवांछंति पुनस्तस्करागणाश्चोरसमूहामुह्यं
तिचोरयंति पुनर्लुब्धोराजानःछलंआकलयंतिविषंदत्वाहरंति छलंकृत्वाद्रव्यं
करणाद्धेतोनमनस्मीकरोतिज्वालयित्वारंकाकरोति पुनः श्रेयःपानीयंस्रावयति

MEMORIAL

नि

पुनर्यद्धनंक्षितौभूमौविदितंस्यापितंसत्नयक्षावंतरादेवाल्लक्ष्मीरणहरंतिस्त्रयहरंति
पुनर्दुर्वृत्ताःकुराचारास्तनयाःपुत्राःमिधनंविनाशंनयंतिप्रापयंतिराजानंचकृपणंधिगस्तु
७४ धनमोहोत्पादकत्वमाह नीचस्यापिचिरंवइनिरत्वयंत्यायांतिनीचैर्वीतं त्रोरप्यगुणा
त्मनोपिविदधत्युच्चैर्गुणोत्कीर्तनं निर्वेदंनिर्दंतिकिंचिदकृतज्ञस्यापिसेवाक्रमे कार्ष
किंमनमनस्विनोपिमनुजाः कुर्वंतिविमार्थिनः ७५ यत्खामानमन्विनोमानवंतोदक्षाश्च
पिमनुष्यावित्तार्थिनोयाचार्थिनः संतः किंकष्टंनकुर्वंतिन्यत्नीचस्यापिनरस्यापिन
रस्यागेचिरंकालंसंयावत्चाटुवचनानिस्वयंतिजल्पंतीति पुनः नीचैरैः समंन
तिंत्रायंतिपुमार्थोकुर्वंति पुनः श्रेयोरपित्रयाणांत्मनोपिनिर्गुणस्यापिउच्चैरतिशये
नगुणोत्कीर्तनंगुणवर्णनंविदधति पुनः श्रेयकृतज्ञस्यापिनोः सेवाक्रमेसेवाकरणेकिं
वित्तोकामपिनिर्वेदंखेदंनविदंतिनजानंतिविमार्गांछकोसंतः ७५ उपमामेनश्रीस्व
पमाह लक्ष्मीःसर्पतिनीचमर्णवपयःसंगादिवांभोनिधेः संसर्गादिवकेटकाकुलपथा

पमाद् का पिधत्ते रात्रौ चैतन्यं विषसंनिधेरिव नरणमुत्कासयत्यंजसा धर्मस्थाननियोजने
नरुणनिर्गोद्यंतदस्याः फलं ७६ लक्ष्मीस्वभावक्रमः लक्ष्मीः नीचंसर्पति नीचंजनंपतिय
ति कस्मात्जन्तवेकृतेऽरणीवपयः संगात्समुद्भवसंगात्नीचगामिनी अतएवनल
क्ष्मीः का पिपदंस्थानंनधत्तेनस्थापयति कीदृशा श्रेनीजिनीसंसर्गात् कमलिनीसंयोग
दिव कंटकाकुलपदा कंटकेव्याप्त चरणेवपुनर्लक्ष्मीरणेपुंसाचैतन्यं ज्ञानंत्यंजसा
वेगेनोत्कासयतिगमयति कस्मात् विषसंनिधेर्विषमीवादिव लक्ष्मीः विषस्यरसम
धस्थानत्वात् तस्मात्कारणात्गुणिनिर्जनैर्धर्मस्थाननियोजनेनव्ययकरणेनास्याल
क्ष्म्याः फलंश्रीद्युसफलाकर्तव्यावत्यर्थः ७७॥७५ इतिलक्ष्मीचक्रमः चारित्रं चिनुते
तनोति विनयंज्ञानंनयस्फुन्नति पुष्णातियज्ञमंतपः पवलयत्युत्कासयत्यागमं पुरण
कंदलयत्युपघंदलयत्यिच्छर्मदानिक्रमात्तनिर्वाणश्रियमातनोतिनिहितंपात्रेपवित्रंधन
७७ दात्र्या पवित्रंन्यायोपार्जितंधनंवितंपात्रेनिहितंदत्तंसैव चारित्रंसंयमं चिनुतेपरं ३८

यति विनयंविनयरणंधिनोतिधीरणयति पुनर्ज्ञानंश्रुतादिउन्नतिंनयतिवापयतिपुनः
पञ्चमंउपचमंपुष्णातियोषयतिपुनस्तपोमासक्षमणादिपवलयतियारणाद्यिोगाद्यु
त्साद्यति पुनरागमंसिद्धांतपठनादिउत्त्रासयति पवलंकरोति पुनःसत्कर्मवनंकंदल
यतिकंदलमुत्कंकरोति ७७ दारिद्र्यंपुनः श्रद्धंयायंदलयतिखंडयति पुनः स्वर्गंदत्ति
क्रमात्तत्रसुक्रमेरणनिर्वाणश्रियंमोक्षलक्ष्मीं श्रतनोतिदत्तेत्पर्यः सुपात्रेदत्तंधनंरणतानि
वस्कूनिकरोति ७८ दारिद्र्यंनतमीकृतेननजतिदोर्भाग्यमालंबते नाकीर्तिर्विषरणश्चो
ऽनिलषतेनव्याधिरास्कंदति दैन्यंनाद्रियतेऽनोतिमरः क्लिश्नातिनेवापदः पात्रेयोवित्त
रत्यनर्थदलनंज्ञानंनिदानंश्रियां ७८ वर्त्म्या वः पुमान्पात्रिसुपात्रेदानं वितरतिप्रयत्न
तितंपुरुषंदारिद्र्यंनईक्षतेनपश्यति पुनस्तंदोर्भाग्यंनसजतेनसेवते पुनः श्रक
तिरित्थंवास्तंनालंबतेनाश्रयति पुनस्तंयशोनवःपरिभवंनाभिलषतिनवांछति पुनर्व्या
धिर्मीढंतंनास्कंदतिनश्लोषयति पुनर्दैन्यंदीनतानाश्रियतेनाश्रयतिपुनर्दरोनयनंनऽ

नोतिनयीडयंति पुनः आयदोव्यसनानि कष्टानि तं नक्लिष्नंतिनयीडयंति यः यात्रेदानं
दहति किंचूतंदहा मंत्रनर्थानंजयदवानंदलमंछेदकं पुनः किंचूतंश्रियांसंपदांनिदानंकारणं
७८ दानगुणोनाद लक्ष्मीःकामयतेमतिर्मुंगयतेकीर्तिस्तमालिंगति प्रीतिश्चुंबतिसंपतेनगा ५
वैतानीरोगतालिंगति॥श्रेयःसंहरतिस्वर्गेपतिस्तरणतेस्वर्गोपभोगास्थिति मुक्तिर्वांछतियः यय
छतिपुमान्सुएयार्थमर्थंनिजं ७९ वर्षिणा यःपुमान्पुएयार्थंश्रेयोऽर्थंनिजंस्वर्थंस्वकीयं ध
नंयथेछतिददाति तंपुरुषंलक्ष्मीः कमलाकामयतेवांछयति पुनर्मतिर्बुद्धिस्तमालिंगयतेत्र
वेषयतिपुनः कीर्तिस्तंत्रालोकतेपश्यति पुनरेमंदस्तंचुंबतिस्निह्यति पुनः स्वर्गतासे
वार्थंसेवतेभजति नीरोगतात्वारोग्यंतंत्रालिंगति॥पुनः श्रेयःसंहतिःकल्याणपरंपरात
त्रस्वर्गेपतिसंमुखमायाति पुनः स्वर्गेभोगास्थितिर्देवस्यपदंतिस्तरणतेवरयति पुनर्मु
क्तिर्मोक्षस्तंवांछति यःपुएयार्थंनिजंस्वर्थंयथेछति ७९ नवोढ्यादु नस्यासन्नारतिरनु
चरीकीर्तिरुत्कंठितात्रीःस्निग्धाबुद्धिः परिचयपरावक्रवर्तित्वंकांक्षिःपाणौघात्रि ३१५

३२

दिवकमलाकामुकीमुक्तिसंपत्सप्तक्षेत्र्यांविपतिविपुलंवित्तवीजंनिजंयः ८० ह्यनक्षत्रक्रमः
वर्षिणा॥यःपुमान्निजंस्वकीयंविपुलंप्रचुरंवित्तमेववीजंसप्तक्षेत्र्यांजिनभुवन १ बिंब २पु
स्तक ३ चतुर्विधिसंघलक्षि ७ रूपायांवपतिसस्पुरुषस्यरतिःसमाधिरासीन्नासमीपव
र्तिनीस्यात्तथा तस्यकीर्तिरनुचरीसेविकास्यात्तथातस्यश्रीः संपत्धनधान्यहिरण्यरू
पाऽत्यंतं वित्तमित्यनर्थांतरं तथातस्यबुद्धिरोत्पत्तिकाद्याःस्निग्यास्नेहवती स्यात्तथा
यातस्यचक्रवर्तित्वऋद्धिः सार्वभौमविभूतिः परिचयपरास्वपरिचिंतास्यात्तथा त्रिदि
वस्यस्वर्गस्यैकमलाश्रीः पाणौहस्तेघात्ता स्यात्तथामुक्तिसंपत्सिद्धिरमाकामुकीसाभि
लाषास्यात् यःसप्तक्षेत्र्यांनिजंवित्तंवीजंवपति ८० इतिहानक्षत्रक्रमः ९८ अत्रधान्यशालि
मधवेदनवालासागरवंशकथा १ अथतपऽमदेशद्वारमाह यस्यूषीजितकर्मशैलकुलि
शंयत्तापदावानलज्वालाजालजलंयदुग्रकरणग्रामाहिमंत्रक्रियं यत्पादनखः सु
मूर्द्धदिव संयत्लक्ष्मीलतामूलंतनुदिदीर्घयशाविधित्सः कुर्वीतवीतस्पृहः ८१ वर्षिणा

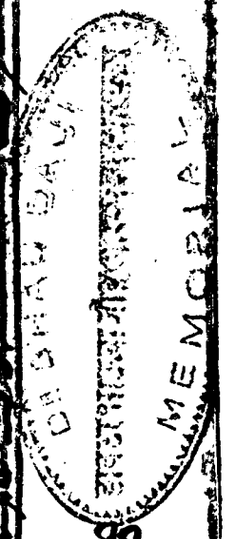
वीतरागतास्यदावांछायस्यसवीतस्पृहः सन्वांछानिदानादिरहितःसन् नहिविधंतपंकुर्वीतमुनि
र्यतिर्तक्षिप्यत्तपंपूर्वंनिर्वेर्जितोनियोनिकर्मेणिनार्जयेत्तोलःपर्वतान्तेसुकुलिंगवर्जंतेष
छेदकत्वात्पुनर्यत्तपः कोमणवदाग्नलांदावाग्निस्तस्यज्वालानांजालःसमूहस्तत्रजंत
नहिनाशकत्वात्पुनर्यत्तपः नरेंद्रादरुणेयःकरणानांइंद्रियाणांगणःसमूहःसर्वाद्रि
सर्पस्तस्यमंत्राक्षरं सर्पमंत्रस्यबीजंपुनर्यत्तपः पत्यूहाणांविघ्नानांएकल्मषोंधकारस्यसमूह
स्तत्रदिवादिसंपदन्नाशकत्वात् पुनर्यत्तपोलब्धिर्लब्धीर्लब्धिसंपदेवलतावल्लीतस्यामूल
उत्पादनकंदंनहिविधंनामात्रकारणंपः कुर्वीताप्यानयत्नेनबहुमानेन यस्माद्विघ्नपरंपरा विघट
तेदासंसुराःकुर्वंतेकामःशाम्यतिदामनीयिगुणःकल्याणमुत्सर्पतिउन्मीलंतिमहर्द्धि
यःकुलयतिश्रंचयःकर्मणांस्वाधीनंत्रिदिवंशिवंचनावतिश्लाघ्यंतपस्तन्नकिं ०२ वि
रमा ततयःकिंश्लाघ्यंनयत्रास्पंनत्रपितुश्लाघ्यमेवनकिंयस्मात्तपोविघ्नपरंपरा क
टस्रेणिर्विघटते विलयंयातिपुनः सुराःदेवादासंदासत्वंकुर्वंति पुनर्यस्माल्कामंशाम्य ४०

तिजयश्रंयाति पुनः इंद्रियगणःपंचेंद्रियसमूहोदासतांदासभावंयाति।पुनर्यत्तपसःक
ल्याणंश्रेयःउत्सर्पतिप्रसरतिपुनर्यस्मान्महर्द्धयः।स्तीर्थंकरादिसंपदः उन्मीलंतिवि
कसंति पुनर्यस्मात्कर्मणांज्ञानावरणीयादीनांचयः समूहोध्वंसनाशंकलयतिप्रयाति
पुनर्यस्मात्तपसः त्रिदिवंस्वर्गः वयुनः शिवंमोक्षः स्वाधीनंस्वायत्तंस्यात्ततपः किंश्लाघ्यं
नस्यात्त्रपितुश्लाघ्यमेव ०२ पुनरत्र कांतारंनवयेतरेज्वलद्विनुंदहोदवाग्निंविना दा
वाग्निंनयथापरः शमयितुंशक्तोविनोधरंनिष्पातः पवनंविनानिरसितुंनान्योयथांभो
धरं कर्मौघंतपसाविनाकिमपरोहंतुंसमर्थतया ०३ उर्वसी यथाकांतारंवनंज्वलद्विनुंद
वाग्निंविनाऽपरोन्योदहोनपुनर्यथादाग्निंशमयितुंविध्यापयितुंशक्नोधरंमेघंविनाऽ
परः शक्तोनसमर्थोनपुनर्यथाशक्नोधरंमेघंनिरसितुंदूरीकर्तुंपवनंविनाऽन्योनिष्पाति
ननिपुणः तथैवकर्मौघं कर्मसमूहंहंतुंछेत्तुंतपसा विनाऽन्यःकिंसमर्थोत्रापितुनकिमपि
किंतुतपएवकर्मौघंहंतुंसमर्थः ०३ संतोषस्यूलमूलः यज्ञमपरिकरःस्कंधबंधस्य

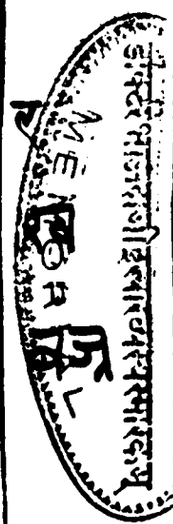
पंचः पंचाक्षीरोधद्यावः स्युरत्नयदलः शीलसंपत्त्यवालः अष्टांनः पूरश्रीकादिपुलंब
लैश्वर्यसौंदर्यभोगः स्वर्गादिश्रीपुष्पः शिवपदफलदः स्यात्पुः पादपोयं ५४ वृक्षिका त
पंचक्रमः अयंतपएवपादपोवृक्षः शिवसुखैकफलदः स्यात् शिवसुखैकफलं निर्दहती
ति शिवश्रीवृक्षफलदात्तस्यत्र किंभूतस्यपादपः संतोषोमूलीत्यागएवस्थूलंपुष्टंमूलं
यस्यसः पुनः किंपञ्चक्रमः क्षमाएवपरिकरः परिवारोयस्यसः पुनः किंस्कंधोआचारांग
द्विक्रतस्कंधास्तेषांबंधोस्वनाएवपंचो विस्तारोयस्यसः पुनः किंपंचामोत्रक्षाणं
इंद्रियाणांसमाहारः पंचाग्नियंचाग्निधएवशाखायस्यसः पुनः किंस्फुरन्नदेहीप्रम
नंत्रमंत्रनयदानमेवदलंयस्यसंत्रश्चवा स्फुटानिष्कलानिविनयरूपाणिदलानि
यस्यसः पुनः किंशीलसंपदेवत्वक्व्रतमेवप्रवालानवयत्नवायस्यसः पुनः किंप्र
ज्ञारुचिःसेकांनःपानीयंतस्यापूरस्तेनसेकःसिंचनंतस्मात्विपुलानिविस्तीर्णानिकु
लंवलैश्वर्यादिसौंदर्यादयएवभोगोयस्यसंत्रश्चवाविपुलकुलंवलैश्वर्यादिसौंदर्यादि

स्यभोगोयस्यसः पुनः किं स्वर्गादीनांदेवलोकग्रैवेयकाऽनुत्तरविमानानांश्रीरेवपुष्प
णियस्यसंऽहंद्यासत्यएवपादपोवृक्षः सशिवसुखैकफलंददाति ५४ अत्रवसुदेवह
रिकेसीबलकृष्णाऽनंतपंचक्रमः १९० नोपदेशमाह नीरोगेनरुणीकटाक्षनिभवत्या
गव्ययेनयत्नभोसेवाकष्टमिवोपरोधणमिवांभोजन्मनामनिर्विघ्नधर्मभिवोद्धि[redacted]तंत
लेदानार्हदर्चातपःस्वाध्यायाध्ययनादिनिष्फलमनुष्ठानंविनाज्ञानंनं ८५ वृत्तिः
ज्ञानंज्ञानंविनाहानार्हदर्चातपः स्वाध्यायाध्ययनादिसर्वंत्रज्ञानंक्रियाक
रणंनिष्फलंस्यात् ज्ञानंप्रमितंअर्हदर्चादिवपूजातपश्चस्वाध्यायश्चतेत्रयोदयस्यतत्
दानपूजातपःसिद्धांतपठनादिकंज्ञानंविनानिष्फलंकिमिवनीरोगेपुरुषेनरुणीकटा
क्षविक्षेपणमिवाथानीरोगेनरेतरुणीकटाक्षानिष्फलापुनः किमिवत्यागव्ययेनय
त्नोदानरहितेरुपणेस्वामिनिसेवाकष्टमिवयथादरिद्रस्वामिनिसेवाकष्टंनिष्फलं
पुनः किमिवअश्मनिपाषाणेभ्रंभोजन्मनांनयरोपणंवृंदइव यथापाषाणेपरिक

मलवापनंनिष्फलं पुनः किमिवनुषरक्षितितलेउषरभूमौविप्रकृष्टवर्षमिवस्यान्नोवं विनासर्व
क्रियानिष्फला ८५ सर्वद्वीपसमुद्रेषुप्रधानद्रव्यंधिक्सत्पात्रंमित्रसतिक्रोधंविक्षतिदीन
शीलतपसांसाफल्यमादिक्षति कन्याणोपवयंकुर्वंतिनवांनोधेस्तटंलिप्सते मुक्ति
स्त्रीपरिरिप्सतेयदिजनस्तद्भावयेद्भावनां ८६ वरिवा [redacted]
यदिजनोलोकःसर्ववस्तुजीर्णतिङ्गुच्छति पुनर्यदिजनः पुण्यंधर्मेइच्छतिवांछतिपु
नर्यदिजनोद्यांरुपयांधित्सतिधर्तुमिच्छति पुनर्यदित्रघंपापंमित्सति मानुंहंतुमिच्छ
तिपुनर्यदिक्रोधंरोषंक्षित्सतिखंडितुमिच्छति पुनर्यदिजनंदानशीलतपसांसाफल्यंस
फलत्वंआदित्सति ग्रहीतुमिच्छति पुनर्यदिकन्याणोपवयंकुर्वंतिवृद्धिंविकर्षतिव
र्तुमिच्छतिवादित्सनवांनोधेःसंसारसमुद्रस्यतटंपारंलिप्सतेलब्धुमिच्छति पुनर्मुक्तिस्त्री
सिद्धिरमणीपरिरिप्सतेआलिंगितुमिच्छतिजनस्तदाभावनांशुभांभावनांभावयेत्कुर्यादि
त्यर्थः ८६ पुनर्विशेषमाह विवेकरत्नसारिणीप्रज्ञामयीसंजीवनी नवार्णवम हात

रीमदर्हद्भक्तिमुद्वहन्ती॥ वल्गत्कुरंगवरगुरुकषायशैलाग्रनिं विसृक्पद्यवेसरीनजत
भावनांकिंपरैः ८७ भावयेत्रिवा नोप्रभाःभावनांशुभपरिणामरूपांभजतसेवध्वंपरैर्नरैः क
ष्टाच्छुष्कोनेःशुभभावरहितैः किंनकिंविदित्यर्थः कथंभूतांभावनांविवेकरत्नाकृत्य
विचारएववर्धनंतत्रसारिणीःकुर्वतीपुनः प्रज्ञामयीमतिरेवप्रज्ञामयीसुधैवसंजीवनी
जीवनकरी पुनः किंभवएवसंसारएवभ्रमणेषुःसमुद्रस्तत्रमहानावं पुनः किंगुस
गरिष्ठंस्तुकषायरूपशैलाःयत्रेतःतत्रत्रसनिष्ठिकं पुनः किंविमुक्तेःसिद्धेःपंथास
त्रवेसरीनद्भारवहकांतसाधुभावनामेवकुर्वंतु ८७ पुनराह धन्यो वित्तंजिनवचन
मन्यस्तमखिलेक्रियाकांडंवडरवितमवेनोसुक्षमसरुत तपस्तीव्रंचरणमपिचीर्णं
विस्तरं नचेद्धिनेभावस्तुषवपनवत्सर्वमफलं ८८ भावनाप्रक्रमः वरिवा॥ धनंधन्य
रंवित्तंधनंपात्रेन्योदत्तंपुनरखिलंसमस्तंजिनवचनंजिनागमरूपंत्रन्यूनंपवित्रं पुन
श्चंडांशोर्मंक्रियाकांडोवाद्रिरवितंरुतं पुनरखिनोभूमोन्यस्तकूपरेवारंसुलंभयनंस्त

तं पुनस्तीव्रंडः करंतयस्तप्तंतयः कृतं पुनश्चरणं चास्त्रंविरंतनंच कालंचीर्णसिवित्तंया
लितंपरंवेद्यदि वित्तिभावोन शुभभावनानास्ति तदाकेनस्यु षमघनवत्सर्वंपूर्वोक्तंवि
फलंस्यात् ८८ अत्रप्रसिद्धदेवीनरथपत्र्यश्वंडराजमीणांकथा इतिभावनाधिक्रमः १०
अथवैराग्यमाह यदशुभरजः पाथोदश्चेंद्रियद्विरदांकुशं कुशलकुसुमोद्यानंमाद्य
न्मनः कपिशृंखला विरतिरमणी लीलावेश्मस्मरज्वरभेषजं शिवपथरथस्तद्वैराग्यं
विमृश्यजवान्नवः ८९ वर्षा नोमुनेत वैराग्यंविमृश्यचित्तयित्वाभवः संसारस्तद्रहितो
नवातर्किं यद्वैराग्यंत्रशुभंपापमेवरजोधूलिस्तत्रपाथोजलंत उपशाम्यकलाद् पुमः
दृप्तोनिरंकुशेंद्रियाण्येवद्विरदागजास्तेषांत्रंकुशाभिवांकुशवत्करं पुनः किंकुशलमेवकु
सुमानितेषांउद्यानंपुष्पारामं पुनर्यत्र वैराग्यंमाद्यन्मनोमत्तायोमनः कपिः कामरस्तस्य
शृंखलानिगडोबंधनं पुनर्यत्र विरतिरमणी लीलाविश्रब्धंविरतिरेवस्त्रीतस्याः क्री
डागृहं पुनर्यत्र स्मरएवज्वरस्तस्यौषधंकोमज्वरौषधं पुनः यत्रशिवपथरथः ४३

मोक्षमार्गेरथसमोनः तद्वैराग्यं विमृश्यविचार्यो त्रभवः संसारभयरहितोभव। ८९ पुनस्त
द् चंडालिनंस्फुरितमंचयंदवार्दिदृक्षुजंतिमिरमंडलमर्कविंवंवज्रंमहीध्रनि
वहंनयतेयथांतं वैराग्यमेवमपिकर्मतिधासमग्रं ९० वर्षा यथाचंडानिलःप्रचं
डवायुःस्फुरितंस्फूर्जितंत्रद्रूचयंमेघघटात्रंतंविनाशंनयतेघातयति पुनर्यथाहिवि
दीर्णाग्निर्दृक्समूहंत्रंतंघातयति पुनर्यथात्रर्कविंवंसूर्यविंवंतिमिरसमूहंत्रंतंघातयति पुनर्यथा
कारसमूहंत्रंतंनयने पुनर्यथा वज्रंइंद्रायुधंमहीनिवहंपर्वतसमूहंत्रंतंविनाशं
नयतिघातयतितथैवएकमपिवैराग्यमेवसमग्रंकर्मत्रंतंनयतिघातयति एवंनमस्यादेवानांवर
णवरिवस्याश्चक्रवर्तिनस्तस्यानिःसीमत्रमपदमुपास्यगुणवतांनिवद्यारण्येस्यात्करण
दमविद्याचशिवदाविरागःक्रूरकर्मपुण्यनिपुणोंतःस्फुरतिचेत् ९१ वर्षा वेद्यद्यत्रं
तश्चित्तेविरागोवैराग्यमेवस्फुरतिवर्तते तदादेवानांनमस्यानमस्करणंशिवदामोक्षपदवि
नीस्यात् पुनः शुभगुरोश्चरणावरिवस्यावरणयोः सेवातदाशिवदास्यात् पुनरत्यंतश्र

मपदं ईदृशीतपस्यातपस्तदेवशिवदास्यात् पुनः गुणवतांज्ञानादिगुणयुक्तानांउ
पास्यसेवापितदेवशिवदास्यात् पुनररण्यवनेनिषद्यास्थितिस्तदेवशिवदास्यात् पुनः
करणदमविद्येंद्रियदमनविधिरपितदेवशिवदास्यात् यदिश्रेतर्मध्येवैराग्यंनभवति
कुयंभूतोविरागः क्रूरागःकृपणोवियुगः क्रूरंघोरंयदागोऽपराधस्तस्यकृपणःकृपक
णोनिर्गुणश्चतुरः ९१ विरक्तिकरणमाह भोगान्कृष्णभुजंग भोगविषमान्राज्यरजः
सन्निभंबंधनबंधनिबंधनानिविषयग्रामंविषान्नोपमं भूतिभूतिसहोदरान्तृणतुल्यांस्त्र
णंहित्वात्यजन्तेषांकिमन्यविलोविलसतेमुक्तिंविरक्तःपुमान् ९२ वैराग्यक्रमः कथं
वरक्तोवैराग्ययुक्तःपुमान्मुक्तिंविलसतेसिद्धिंसाधयतीतिकिंकृत्वा भोगान्राज्यादीन् कृ
त्वासोभुजंगःसर्पस्तस्यभोगशरीरंतत्विषमानविदित्वाज्ञात्वा तेषुत्रसंत्यक्त्व
त्यजेत्तावत्यजन् पुमः राज्यंत्राधिपत्यरजःसन्निभंधूलिसदृशंमत्वात्यजन् पुनर्बंधू
नस्वजनान्कर्मबंधस्यनिबंधनानिकारणानिमत्वाविषयग्रामंविषयसमूहंविषान्नोप

मंविषमिश्रितान्नसमंमत्वा पुनर्भूतिं इहिंभूतिसहोदरांभस्मशरीरकासदृशींम
त्वा पुनः [illegible]

[illegible]

मान् श्रमाकुलः रागद्वेषाकुलः एश्वरम्पद
क्रमः २१ अथसामान्यपदक्रमाह जिनेंद्रपूजागुरुपर्युपासिः सत्वानुकंपादानं
पात्रदानं गुणानुरागः श्रुतिरागमस्यनृजन्मतरुफलान्यमूनि ९३ वपित्वा नृज-
न्मतरुफलानि एतेकृत्वामनुष्यजन्मसफलंभवतिश्रमूनि
कानित्रयंतावज्जिनेंद्रपूजा श्रीवीतरागस्यपूजाकार्या पुनः गुरुणांपर्युपासिः

सेवा पुनः सत्वानांजीवानांमोक्षानुकंपार्थंदयाकार्या॥पुनः क्षुत्रपात्रेदानं पुनः गुणे
क्षुत्रनुरागः गुणग्रहणंकार्यं पुनरागमस्यसिद्धांतस्यश्रुतिः श्रवणंकार्यएतैः कृ
त्वामनुष्यजन्मसफलंस्यात् ९३ त्रिसंध्यंदेवार्चाविस्वयंचयंप्रापयत्रः श्रियः पु
त्रेदानंजनयनयमार्गनियमेनः स्मरक्रोधाद्यारीनुदलयकलयधाणिषुदयं जिनोक्तं
सिद्धांतंश्रुणुहणुजवान्मुक्तिकमलां ९४ वीरंवा त्रिसंध्यंदेवार्चात्रिकालेयनातिम
ध्यान्हेसायंचदेवार्चावीतरागपूजांविस्वयंकुरु पुनः यत्नेः कीर्तिंचयं वृद्धिंप्रापय
श्रियोलक्ष्मीः पात्रेसुपात्रेवापैजनयक्ष पुनर्मेमश्रितंनयमार्गन्यायमार्गंयेतिनय
पुनः स्मरक्रोधाद्यारीन्कोमक्रोधमानमायालोभाद्यानश्रीनशत्रून्दलयंखंडय पु
नः पाणिषुजीवेषुदयांकलयकुरु पुनर्जिनोक्तंग्रहंत्वेणीतंसिद्धांतंसुजंश्रृणुएतैर्नि
कृत्वाजवात्वेगात्मुक्तिकमलांशिवश्रियंवृणुवरय ९४ कृत्वाहत्पदपूजनंपू[redacted]ज
नंनत्वाविदित्वागमं हित्वासंगामधर्मकर्मवधियंपात्रेषुदत्वाधनं गत्वापर्वसुसत्तमक्रम

रवं
ति
४५

रवं

रवं

जुषंजित्वांतरखिजं स्मृत्वापंचनमस्क्रियांकुरुकरक्रोडस्थमिष्टं सुखं ९५ वीरंवा त्रि
संध्यंदेवार्चाविस्वयंचनमस्क्रियांकुरुकरक्रोडस्थंहस्तोसंगमंतंकुरुकरद्वाभ्यंकुरु किंकृत्व
त्रहत्पदपूजनंवीतरागचरणपूजांकृत्वापुनर्यतिजनंसाधुजनंनत्वामैत्रनरागमंसिद्धां
तंविदित्वापुनः अधर्मकर्महृधियोपाद्यक्रयुद्धीनांसंगंसूर्गत्वा[redacted]पुनः पात्रे
षुनिजेधनंवित्तंदत्वापुनः उत्तमक्रमजुषंउत्तमभोगसेवनोपेक्षीमार्गंयतिंगत्वात्र
मुश्रियंअंतरखिजं अंतरंगारिषड्वर्गंग्रहमंतरवैरिसमूहंजित्वापुनः पंचनम
स्क्रियांनमस्कारमंत्रंस्मृत्वाधात्वाहंसंसे[redacted]करद्वाभ्यंकुरु ९५ यसरतियथाकीर्तिर्दिक्षु
कृपाकरसोदरएऽमुदयजननीयातिस्फीतियशागुणसंततिः कलयतियथाहृद्धि
मेकुकर्मदलिकुमः कुशलसुकर्मन्यायोकार्यंतथापथिवर्तनंएहवक्ष्यान्यायेन्या
योपयन्नेपथिमार्गेतथाप्रवर्तनंकार्यंतथाप्रवृत्तिः कार्यायथाचपुर्वदिक्षुकृपाकर
सोदरा चंद्रकिरणवदुज्वलाकीर्तिः स्फुरतिविस्तरति पुनर्यथात्रमुदयजननीउद

यकारकागुणसंतति: गुणश्रेणि: स्फालिंयानिविस्तारं व्रजति पुनर्यथाकुकर्महती पापह
ननेक्रम: समर्थोधर्मेविघ्निकलयन्निघ्निघाश्रेतितथान्यायेपथिन्यायमार्गेप्रवर्तनंकार्यक
थंभूतेन्यायेपथिकुशलेश्रुतपुरुषै: श्रुतज्ञैश्छत्रायं:सुधैर्नलभ्यस्तस्मिन्नएवकरे
श्लाघ्यस्त्याग:शिरसिगुरुपादप्रणमनं मुखेसत्यावाणीश्रुतमधिगतंचश्रवणयो: कृपित्व
लाक्षान्निर्जिग्येनुजयो. पौरुषमहो विनाप्यैश्वर्येणप्रकृतिमहतांमंडनमिदं एवं वृद्धिश्रा
द्धोत्राश्रयैर्यैप्रकृतिमहतांस्वभावविनीतमानांपुंसांएश्वर्येणसामान्येनविनापिइदंमंडनंभ्रस्ति
इदमितिकिं करेहस्तेत्यशोदानंश्लाघ्योमहंमकंकणादि पुन: शिरसिगुरुश्चरणांपादौश्रु
रणयो:प्रणमनंनमस्कारकरणंमंडनंनमुकुटतिलकादीनि मुखेसत्यावाण्येवमंडनंनतांब
लादि: श्रवणयो: कर्णयोश्रधिगतंयविनंश्रुतंशास्त्रमेवमंडनंनकुंडलादि: कृपिकृदयेसद्भा
निर्मलावृत्तिर्मणिहार: एवमंडनंनहारमालादि:भुजयोर्बलंविजयोविजयनसीलंमोरणपरा
क्रमं धर्मविषयेयबलंनतेदेवमंडनं नकियूरादि महत्पूजासाधनंविनापाहमेवमंडनं एव ४६

नवारण्यंमुक्तायदिजिगमिषुर्मुक्तिनगरी नदोनीमाकर्षीर्विषयविवशेषुवसतिं यतश्छाया
पेषांपथयतिमहामोहमविरादयंजंतुर्यस्मात्पदमपिनगंतुंचनवति एव मोक्षार्थेयदिनवार
एंसंसारस्पंश्रद्धांमुक्तोत्पस्कायदिमुक्तेर्नगरीसिद्धिपुरींप्रतिजिगमिषुरसिगंतुकामोसि
तदोनीविषयारण्यवशकृतेषुवसतिंनिवासंमाकार्षीर्मा व्यथा:कुतोयं: यतोयस्मात्कारणात्एषां
विषयविषवृक्षाणांछायांमहामोहंमहतीमूर्छांजनयति यस्मान्महामोहाद्यंजंतु: प्राणीत्रि
विष्टपेगान्पदमपिगंतुंएकंपादमपिचलितुंनशक्नोति किंतुस्थावरत्वंप्राप्नोति एव सोम
प्रजाचार्यमज्ञापयन्नुपसंहरन्नाह: पंकजंपाकरोतितदथमुखिन्नुपदेशलेशेनिशम्यमाज्ञेनि
शमेतिनाथ एवमुक्त्वा सोमप्रभाचंद्रकांतिश्चपुन:त्रयमिनासूर्यप्रभाप्रपुसांयत्तमपंकंत्व
धकारकर्दमंतन्त्रयाकरोतिनदूरीकरोति तदपिनाहयमपिनम: पंकंत्वज्ञानपापंत्रमुखिनउ
पदेशलेशेनिशम्यमाज्ञेश्रूयमाणेसतिनिश्चनिर्जरंनिरंतरंनाशंएतिकूर्यंयातिएवमुक्तवंतंनम:
पापंचयातित्रत्रसोमप्रभाचार्यइतिगुंथकर्तास्वनोमसूचितं एव अथयशस्तिमाह अजज

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

सिं० टी० ध्व ३ ते रत्न ४ रत्ना

दजितदेवाचार्यपादहृदयाब्जि दक्षमणिविजयसिंहाचार्यपादारविंदे मधुकरसमतांयस्तेन सोमप्रभेण मुनिवरेणाक्षरक्षुण्णमुक्तावली १०० वर्णिता तेनसोमप्रभेणमुनिवरेणामुनि यामुनिश्रेष्ठ[redacted]धारराजसूरीश्वरसोमप्रभराजपरीश्वरेण इयंसूक्तमुक्तावली सूक्तान्येवसुमनोषितान्येवशोभनयस्तावकाव्यानेवमुक्तामौक्तिकानिमुक्ताफलानितेषांश्रावलीश्रेणीमरवि[redacted] तेनकेनयः सोमप्रभः श्रीअजितदेवाभिधाचार्यस्यपदारविंदयोर्हृदयाब्जविकसदयाविकासकरः तत्रदक्षमणिः सूर्यसमानः विजयसिंहाचार्यस्तस्यपादारविंदेश्वरणकमलेमधुकरसमतांभ्रमरतुल्यतांप्राप्तः तत्पदपत्रं पूर्वंश्रीअजितदेवाचार्यस्तस्यैवविजयसिंहाचार्यः सतेनैवसोमप्रभाचार्येणतेनेयंसिंदूरप्रकरनामसूक्तमुक्तावलीव्यरचि[redacted]रुता १०० सिंदूरप्रकर[redacted]स्य व[redacted]र्यांहर्षकीर्तिभिः सूरिभिर्विहिता० यांतु सामान्यघटकमो ऽजनि १ तयोगेणनागपुरीयपूर्वश्रीवंशकीर्त्याख्यसूरिराजा तेषांविनेयर्षजहर्षकीर्तिसूरिश्वरोवृत्तिमिमामकार्षीत् २१ इतिसिंदूरप्रकरस्यटीकासंपूर्णा॥शुभंभवतु